

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

L. Annæi Senecæ Philosophi Opera, Qvæ Exstant Omnia

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Antverpiæ, 1605

L. Annæi Senecæ Ad Marciam De Consolatione Liber Vnvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53700](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53700)

105

L. ANNÆI SENECAE

AD MARCIAM

DE CONSOLATIONE

LIBER VNVS.

ARGVMENTVM ET ORDO.

MARCIA gratiosa & diues matrona, ut apparet: filia A. Cremutij Cordi, viri à studijs scriptisque etiam inclyti. Filium habuit, qui iam grandior obiit, maritus, pater & sacerdos: triennium autem iam ibat (ex Cap. i. in fine) ab eius morte. Itaque argumentor, hoc Scriptum editum initio Claudiani temporis, nec antè. Nam sub Tiberio auctum Metilium hunc (ita vocabatur) honoribus, vix probabile: sub Caio igitur, qui & alia acta Tiberij rescidit, & nominatim A. Cremutij Cordi scripta lectitari permisit. Quod eodem isto Cap. i. quoque tangitur: neque igitur antè potuit hæc Consolatio edi, præsertim inueterato dolore, ut loquitur, & triennali illo lapsu. Imò benè consideranti, sub Claudio, & post exsilium fortasse hæc scripta censcantur. In paruo est. ipse libellus inter insignes, et si adulatione famineâ haud expers. Duae partes sunt. priore laudat illam, & à suo atque alienis deinde Exemplis solatur: usque ad Cap. v. i. Posteriore ad Rationes transit, & primam illam communem, luctu nihil profici: tum secundum Naturam cum non esse, sed à mollitiæ nostrâ, & incogitantia, quod quæ fieri possunt futura non prouidemus. Iterum deinde Exempla virorum, & mulierum. Tum ad sortem conditionemque nascendi transit, cui mors annexa: usque ad Cap. xix. Ibi Dilemma inserit, Nec matri, nec ipsi malè factum. De matre, breuiter: gratiosa est, nec nisi opinione vexatur. De filio, pluribus: in quiete est, & calibus, vitiiisque ereptus. Quid si ad ista in tam corruptâ ciuitate, iussit? Tempestiue igitur subductus: & Patris deinde (Cremutij) persona inducitur filiam solantis & erigentis, & magno ore ad supera illa, & cæli spectacula, vocantis.

CAPVT PRIMVM.

NISI te, Marcia, scirem tam longè ab infirmitate muliebris animi, quàm à ceteris vitiis recessisse, & mores tuos velut antiquum aliquod exemplar aspici: non auderem obtiniam ire dolori tuo, cui viri quoque libenter hærent & incubant. nec spem concepissem, tam iniquo tempore, tam inimico iudice, tam inuidioso crimine, posse me efficere, ut fortunam tuam absolueres. Fiduciam mihi dedit exploratum iam robur animi, & magno experimento approbata virtus tua. Non est ignotum, qualem te in personam patris tui gesseris: quem non minùs quàm liberos dilexisti: excepto eo, quòd non optabas superstitem. nec scio an & optaueris. Permittit enim sibi quædam & contra bonum morem magna pietas. Mortem A. Cremutij Cordi, parentis tui, quantum poteras, inhibuisti. Postquam tibi aperuit, inter Seianianos satellites illam vnam patere seruitutis fugam, non fauisti consilio eius, sed dedisti manus victa, fudisti que lacrimas clam, & gemitus deuorasti quidem, non tamen hilari fronte texisti: & hoc illo sæculo, quo magna pietas erat, nihil impiè facere. Ut verò aliquam

aliquam occasionem ¹⁴ mutatio temporum dedit: ingenium patris tui, de quo sumptum A erat supplicium, in usum hominum reduxisti, & à verâ illum vindicasti morte, ac rellituiisti ¹⁵ in publica monumenta libros, quos vir ille fortissimus ¹⁶ sanguine suo scripserat. Optimè meruisti de Romanis studiis: magna illorum pars arserat: optimè de posteris: ad quos veniet incorrupta rerum fides; auctori suo magno imputata. optimè de ipso: cuius viget vigebitque memoria, quamdiu fuerit in pretio Romana cognosci; quamdiu quisquam erit, qui reuerti velit ad acta maiorum; quamdiu quisquam, qui velit scire, quid sit vir Romanus; quid subactis iam ceruicibus omnium, & ad Seianianum iugum adactis, ¹⁷ indomitus sit homo, ingenio, animo, ¹⁸ manu liber. Magnum mehercule detrimentum resp. ceperat, si illum ob ¹⁹ duas artes pulcherrimas in obliuionem coniectum, eloquentiam & libertatem, non eruisses. Legitur, floret, in manus hominum, in pectora receptus, vetustatem nullam timet. At illorum carnificum citò scelera, quibus solis memoriam meruerunt, tacebuntur. Hæc magnitudo animi tui vetuit me ad sexum tuum respicere: vetuit ad vultum, quem ²⁰ tot annorum continua tristitia, vt semel obduxit, tenet. Et vide quàm non surrepam tibi, nec ²¹ furtum facere affectibus tuis cogitem. Antiqua mala in memoriam reduxi. & vis scire hanc quoque plagam esse sanandam?

COMMENTARIUS.

GAP. I. I. MARCIA.] Vnde hoc ei nomen, quæras. Nam pater A. Cremutius Cordus. Puto adoptione igitur immutasse, ab auunculo aut materno cognato adsumptam.

2. INQVO TEMPORE.] Quia dolor iam vetus quidem, sed qui in hac femina (præter communem morem) vires auro sumpserat, & iam verterat quasi in naturam. Itaque præcæpisset (in fine huius capituli) primis temporibus ad curationem accedere: nunc vehementius contra inueterata pugnandum est.

3. INIMICO IVDICE.] Ipsâ te, quæ odisti & auersaris solantes.

4. INVIDIOSO.] Ablati talis filij, & in flore aui.

5. ABSOLVERES.] Quam assiduè nunc accusas.

6. SUPERSTITEM.] Nec enim solet, & contra sunt parentum voia. Mater in Terentio.

Ita mihi atque huic (patri) sis superstes. Apud Senecam patrem, lib. IX. Controu. Ita oculos meos filij manus operiant. Controu. V. Ita mihi superstite filio mori liceat. Noster Consol. ad Helu. cap. XVI. Deos oro, contingat hunc nobis habere superstitem.

7. CONTRA BONVM.] Tam dixi, de bono vulgatorum, more, ex lege naturæ. Infra, cap. X. Omnes nostros, quos superstites, lege nascendi, optamus. Siquis aliter, videbatur in culpâ. Valerius lib. V. ca. IX. in personâ filij: Tu verò pater viue, & si tam obsequens es, vt hoc precari filio permittas, me quoque exsupera. Adde infra, cap. XVII.

8. MORTEM.] Quam sponte sumebat. infra, cap. XXII.

9. APERVIT.] Mei, apparuit.

10. SEIANIANOS.] Qui à Seiano submissi. male scripti, Sillanianos.

11. ILLAM VNAM.] Mortem spontaneam, cum durior immineret & à carnifice. Fugiebat igitur seruitutem, & ne arbitrio ac ludibrio inimicorum mereretur.

12. LACRIMAS CLAM.] Scripti omnes, palam:

sed illud sententia tenet. Lacrimas abscondit, vel ne patri dolorem adderet; vel quia sub tyrannide illâ nec iutum.

13. NIHIL IMPIE.] Vt quidam sub Tiberio, qui & patres palam accusarunt: quid, qui occultè detulerunt, præmij aut prosperæ hereditatis spe?

14. MUTATIO TEMP.] Sub Caligulâ, qui alia Tiberij acta rescidit, & nominatim A. Cremutij Cordi scripta requiri, & lectari permisit: in Suetonio, cap. XVI. Significat noster, admittente filiâ hoc factum.

15. IN PVBLICA MON.] In bibliothecis, in quibus mansere, & Fragmenta nunc quoque exstant apud Senecam patrem, in Susorâ, An deprectetur Antonium Cicero.

16. SANGVINE SVO.] Nempè quia sanguine suo & vitâ scriptos eos luit. Argumentum porro eorum Ciuilia bella: etiam illud Philippense, in quo Brutum Cassiumq; laudauerat, vt vltimos Romanorum. Sub Augusto scripserat, & illo audiente recitata ac tolerata, in Tiberij cap. LXI. Suetonius notat. Qui idem eum citat, Augusti cap. XXXV.

17. INDOMITVS.] Ipse Cremutius.

18. MANV LIBER.] Scriptione & stilo.

19. DVAS ARTES.] Cum libris aliquot partes eligam: nec libertas bene inter artes censeatur.

20. TOT ANNORVM.] Non exprimit, sed multos fuisse locutio ostendit. Sanè haud minus xv. aut xvi. quia obiit Cremutius anno DCCCLXXVIII. hæc autem scripta esse non possunt, nisi sub Caio, aut patris initus Claudianis. Argumento, quod de filio mox dicit, annum tertium à morte eius ire: at ille iam grandior sacerdos maritus, pater duorum liberorum. Nec sanè probabile à Tiberio cum honore actum: si ergo ab alio, à Caio: at à morte eius tricennum, ergo necessario sub Claudio, hæc scripta.

21. FVRTVM.] Ita libri, explico: non clam aut astu insinuare me statui; & in peccatis admissis quasi furto & insidiis dolorem tollere. Palam cum ibo expugnatum. Furta pro Insidiis & dolo, crebrum Latini. Alij substituerunt, Fucum: sed fucum.

22. OSTEN-

A dam? ostendi tibi æque magni vulneris cicatricem. Alij itaque molliter agant, & blandiantur: ego conflagrare cum tuo mærore constitui, & defessos exhaustosque oculos, si verum audire vis, magis iam ex consuetudine, quàm ex desiderio fluentes, continebo: si fieri poterit, fauente te remediis tuis; sin minus, vel inuitâ. ²³ teneas licet & amplexeris dolorem tuum, quem tibi in filij locum superstitem fecisti. Quis enim erit finis? omnia in superuacuum tentata sunt. fatigatæ ²⁴ allocutiones amicorum; auctoritates magnorum & affinium tibi virorum; studia, hereditarium & paternum bonum, surdas aures, irritò ac vix ad breuem occupationem proficiente solatio, transcunt. Illud ipsum naturale remedium temporis, quod maximas ærumnas quoque componit, in te vnâ vim suam perdidit. Tertius iam præterit annus, cum interim nihil ex primo illo impetu cecidit, renouat se, & corroborat quotidie luctus: & iam sibi ius morâ fecit, eoque adductus est, vt putet turpe desinere. Quemadmodum omnia vitia penitus insidunt, nisi dum surgunt, oppressa sint: ita quoque hæc tristitia & misera, & in se sæuentia, ipsâ nouissimè acerbitate ²⁵ pascuntur, & fit infelicis animi praua voluptas dolor. Cupissem itaque primis temporibus ad istam curationem accedere. leuiore medicinâ fuisset oriens adhuc restinguenda vis: vehementiùs contra inueterata pugnandum est. Nam vulnorum quoque sanitas facilis est, dum à sanguine recentia sunt: tunc & vruntur, & ²⁶ in altum reuocantur, & digitos scrutantium recipiunt. vbi corrupta in malum vlcus vertunt, difficiliùs curantur. Non possum nunc per obsequium, nec molliter ²⁷ assequi tam durum dolorem: frangendus est. Scio, à præceptis incipere omnes qui monere aliquem volunt, & in exempla desinere: mutari hunc interim morem expedit. Aliter enim cum alio agendum est. quosdam ²⁸ ratio ducit: quibusdam nomina clara opponenda sunt, & auctoritas, quæ ²⁹ liberum non relinquat animum ad ³⁰ speciosa stupentem. Duo tibi ponam ante oculos maxima, & sexus & sæculi tui, exempla: alterius femina, quæ se tradidit ³¹ ferendam dolori: alterius quæ pari affecta casu, ³² maiore damno, non tamen dedit longum in se malis suis dominium, sed citò animum in sedem suam reposuit. Octauia & Liuia, altera soror Augusti, altera vxor, amiserunt filios iuuenes, vtraque spe futuri principis certa. Octauia Marcellum, cui & auunculus & ³³ socer ³⁴ incumbere cœperat, in quem onus imperij reclinaret. adolescentem ³⁵ animo alacrem, ingenio potentem; sed & frugalitatis continentiaque in illis aut annis aut opibus non mediocriter admirandum; patientem laboris, voluptatibus alienum; quantum-

II.

22. OSTENDI TIBI.] Si illud vulnus coit (& cicatricem iam videmus) cur nolis & hoc sanari?
 23. TENEAS.] Male qui faciunt, & faciunt plerique. hærent & incubant, vt ante est locutus, imagine eadem. Quæ ipsa in Platone, sed monito pulcherrimo, quo castigat. Libro x. De Rep. Δει μὴ ἀεστῶταίσαντας, καὶ ἀσπῆρας ἀσίδας, ἐχρόμδρους τὸ ἀληθῆτος, ἐν τοῖς βουῖν διαβίβω. ἀλλὰ ἀνὶ ἐδῆσεν τὴν ψυχήν, ὅτι τὰ χεῖρα γινέσθαι ἀπορὸς τὸ ἰάσθαι, καὶ ἐπαρῶρ ὄντων τὸ ἀσπῆν τε καὶ νοσῆσθαι, ἔργω δ' ἰαν ἀφ' αὐτῶν. Oportet in offensâ aut lapsu, non vt pueros, adherentes & amplexantes id quod læsit, in ploratu tempus terere; sed mentem assuecere, vt quàm celerim ad medelam se vertat & correctionem casus, euolutus omittentem.
 24. ALLOCUTIONES.] Solatia, ὀδύμων θία.
 25. PASCUNTUR.] Solatio, an nostri Seneca doctor ἢ δὲ πῶν ἀπαρ' οἷς ἀν' ἑσπερας καὶ ἀδῆστας, ἀπαρ' ἐκείνοισι ἢ δ' ἰωε καὶ ἰδύσει: Dolor apud quos pascitur & augetur, ibi & libenter & suauiter manet.
 26. IN ALTUM.] Tentando & explorando. videtur enim repeti & reuocari vulnus, dum stilus immittitur.
 27. ASSEQUI.] Suspectum est, sed explico: lenibus verbis non possum tamdum præuenire dolorem

prendere aut sistere: vi & impetu frangendus est.
 CAP. II. 28. RATIO DUCIT.] Quibus præcepta conueniunt.
 29. LIBERVM.] Auocet à dolore, & in se vertat.
 30. SPECIOSA.] Clara illa nomina.
 31. FERENDAM.] Omisiss habens, illi regimen dedit.
 32. MAIORE DAMNO.] Cur maiorē nam vtraque futurum Principem, vt addit, amisit: vterque etiam genere, & indole par, si non maior Marcellus. Quid, quod Liuia filius etiam alter superstes, Octauia nullus? itaque hæc potius affecta maiore damno. Sed puto à Senecâ ad spectum ad ætatem & annos, qui in Drufo plures: atque ipse vtilior iam reip. & bellis clarus, ergo maior in euaictura.
 33. SOCER.] Augustus, desponsâ ei suâ Iuliâ.
 34. INCUMBERE.] Vt in sulcrum. Tacitus 1. Annal. Augustus subsidia dominationi Claudium Marcellum admodum adolescentem, & M. Agrippam parauerat.
 35. ANIMO ALACREM.] Velleius: Decessit (Marcellus) admodum iuuenis, sanè, vt aiunt, ingeniarum virtutum, lætusque animi & ingenij, fortunæque in quam alebatur capax.

tuncumque imponere illi auunculus, & (vt ita dicam) inædificare voluisset, laturum. A
 Bene legerat nulli cessura ponderi fundamenta. Nullum finem, ³⁶ per omne vitæ suæ
 tempus, flendi gemendique fecit: nec vllas admisit voces, salutare aliquid afferentes. ne
 auocari quidem se passâ est. Intenta in vnam rem, & toto animo affixa, talis per omnem
 vitam fuit, qualis in funere. non dico non ausa confurgere, sed alleuari recusans: secun-
 dam orbitatem iudicans, lacrimas omittere. Nullam habere imaginem filij carissimi vo-
 luit, nullam sibi fieri de illo mentionem. Oderat omnes matres, & in Liuiam maximè
 furebat: quia videbatur ad illius ³⁷ filium transisse, sibi promissa felicitas. Tenebris &
 solitudini familiarissima, ne ad fratrem quidem respiciens, carmina celebranda Marcel-
 li memoriæ composita, aliosque studiorum honores reiecit, & aures suas aduersus omne
 solatium clausit, à solemnibus ³⁸ officiis seducta, & ipsam magnitudinis fraternæ nimis
 circumlucentem fortunam exosa, ³⁹ defodit se, & abdidit. Assidentibus ⁴⁰ liberis, ⁴¹ ne-
 potibus, lugubrem vestem non deposuit: non sine ⁴² contumeliâ omnium suorum, qui-
 bus saluis orba sibi videbatur. Liuia amiserat filium Drusum, magnum ⁴³ futu-
 rum principem, iam magnum ducem. Intrauerat ⁴⁴ penitus Germaniam, & ibi ⁴⁵ signa
 Romana fixerat, ⁴⁶ vbi vix vllos esse Romanos notum erat. In expeditione ⁴⁷ victor de-
 cesserat, ⁴⁸ ipsis illum hostibus ægrum cum veneratione & pace mutuâ prosequentibus,
 nec optare quod expediebat audentibus. Accedebat ⁴⁹ ad hanc mortem, quam ille pro
 rep. obierat, ingens ciuium prouinciarumque, & totius Italiæ desiderium: per quam ef-
 fusis in officium lugubre ⁵⁰ municipiis coloniisque, vsque in urbem ductum erat funus
⁵¹ triumpho simillimum. Non licuerat matri ⁵² vltima filij oscula, gratumque extremi
 sermonem oris haurire, ⁵³ longo itinere reliquias Drusi sui profecuta, tot per omnem
 Italiam ⁵⁴ ardentibus rogis, quasi totiens illū amitteret, irritata. Vt primùm tamen intu-
 lit ⁵⁵ tumulo, simul & illum, & dolorem suum posuit: nec plus doluit quàm aut hone-
 stum erat, ⁵⁶ aut Cæsare, aut æquo maius. Non desuit itaque Drusi sui celebrare nomen,
 vbi que illum sibi priuatim publiceque repræsentare, & libentissimè de illo loqui, de
 illo audire: cùm memoriam alterius nemo posset retinere ac frequentare, quin illam C

57 tri-

36. PER OMNE VITÆ.] *Quamdiu ergo dehinc vixit? Marcellus obiit anno Urbis DCCXXXI. ipsa DCCXLIII. Filio ergo superstes vndecim annos. Dio hoc tempus notauit, & Peto ad Liuiam tetigit:*

Vix posito Agrippâ tumuli bene ianua clausa est,

Perficit officium funeris ecce soror.

Vellem, Percipit. sed ait, vix mortuo Agrippâ, sororem secutam: & anè ille obiit ipso anno ante.

37. FILIUM.] *Superstitem Tiberium.*

38. OFFICIIS.] *Salutationum, conuiuiorum, nuptiarum.*

39. DEFODIT SE.] *Velut in sepulchrum. vt lucifuge, de quorum vno Seneca: Vatia hic situs est.*

40. LIBERIS.] *Duabus Marcellis.*

41. NEPOTIBVS.] *Quos ex vtraque filia habuit: vide nostrum Augusti stemma.*

42. CONTUMELIA.] *Quasi nec illos pro liberis haberet, & in vno omnes mortui.*

CAP. III. 43. FUTURUM PRINCIPEM.] *Diæxi & anè, Vtraque spe futuri Principis certa. Et de Marcello, verum est: quomodo in Druso? & nonne frater Tiberius anteibat? Nisi quis censet, Augustum inclinasse magis in Drusum, vel ob ingenium mitius, vel (qua suspicio fuit) vt suum. Sed ego vereor, vt hic quoque parum intentus Seneca, quod nimis saepe notamus.*

44. PENITVS.] *Consol. ad Polybium in c. xxxiv. Intima Germaniæ recludentem.*

45. SIGNA ROMANA.] *Castra metatus.*

46. VBI VIX.] *Ad Albim vsque progressus.*

47. VICTOR DECESSERAT.] *Quibusdam libris, victor, abest; & iidem, ter cesserat.*

48. IPSIS ILLVM.] *Oratorè, quis credat Germanos tunc sic aut mites, aut fatuos?*

49. AD HANC MORTEM.] *Quam obiit anno Urbis DCCXLV. in castris æstiuis ipso Consulatu suo.*

50. MUNICIPIIS.] *Suetonius Claud. cap. i. Corpus eius per municipiorum coloniæque primores ad urbem deuectum.*

51. TRIUMPHO.] *Ob concursus & frequentiam.*

52. VLTIMA.] *Peto, ad Liuiam:*

At miserâda parens suprema neq; oscula fixit

53. LONGO ITINERE.] *Quo illo? à Ticino Romanam, opinor. Certè de Augusto, Tacitus 111. Annal. Ipsum quippe acerrimo hiemis Ticinum vsque progressum, neque abcedentè à corpore (Drusi) simul urbem intrauisset. Si ille consue, & illinc deduxit: ratio suadet vt eius coniux, & mater.*

54. ARDENTIBVS ROGIS.] *Inanibus, & honorariis. Tacitum sic exaudi, in Funere Germanici: Atque vbi colonias transgredenterentur, pro opibus loci vestem, odores, aliâq; funerum sollempnia cremabant: vbi, nisi in his honorariis rogi?*

55. TUMULO.] *Mausoleo, quod Augustus sibi suisq; struxerat in campo Martio.*

56. AVT CÆSARÈ.] *Magis probo, quod in quibusdam: honestum erat Cæsari, aut æquum matri. Id est, non vltra quàm deceret Cæsaris consortem, aut Cæsaris (in spe) matrem. Peto ad hunc sensum:*

Quid deceat Drusi matrè, matremq; Neronis
 Aspice, quo surgas aspice manè toro.

57. TRI-

A 57. tristem sibi redderet. Elige itaque, vtrum exemplum putas probabilius. si illud prius sequi vis, eximis te numero viuorum; auerfaberis & alienos liberos & tuos; 58. ipsumque deliderans, triste 59. matribus omen occures. Voluptates honestas, permissas, tanquam parum decoras fortunæ tuæ reiiciens, 60. inuisam habebis lucem: & ætati tuæ, quod non præcipitet te quamprimum, & finiat, infestissima eris: quod turpissimum alienissimumque est animo tuo, in meliorem noto partem, ostendes te viuere nolle, mori non posse. Si ad hoc maximæ feminae te exemplum applicueris, moderatius ac mitius: 61. non eris in ærumnis, nec te tormentis macerabis. Quæ enim, malum, amentia est, pœnas à se 62. infelicitatis exigere, & mala sua augere? Quam in omni vita seruasti, morum probitatem & verecundiam, in hac quoque re præstabis. est enim quædam & dolendi modestia: illum ipsum iuuenem 63. dignissimum quiete, semper nominans, cogitansque, meliorem pones loco, si matri suæ, qualis uiuus solebat, 64. hilaris, & cum gaudio occurrat.

Nec te ad fortiora ducam præcepta, ut 65. inhumano ferre humana iubeam modo, ut ipso funebri die oculos matris exicem: 66. ad arbitrium tecum veniam: hoc inter nos quæretur, vtrum magnus esse debeat, an perpetuus dolor. Non dubito, quin 67. Liviæ Augustæ, quam familiariter coluisti, magis tibi placeat exemplum. Illa te ad suum consilium vocat: illa in primo feruore, cum maximè impatientes ferocesque sunt miseriæ, se consolandam 68. Areo philosopho viri sui præbuit. & multum eam rem profuisse sibi confessa est: plus quàm populum Romanum, quem nolebat tristem tristitiâ suâ facere: plus quàm Augustum, qui subducto 69. altero adminiculo titubabat, nec luctu suorum inclinandus erat: plus quàm Tiberium filium, cuius pietas efficiebat, ut in illo acerbo & defleto gentibus funere, nihil sibi 70. nisi numerum deesse sentiret. Hic, ut opinor, aditus illi fuit, hoc principium apud feminam 71. opinionis suæ custodem diligentissimam.

Vsq̄ue in hunc diem Livia (quantum quidem ego sciam, assiduus viri tui comes, cui non tantum que in publicum emittuntur, nota sunt, sed omnes quoque secretiores animorum vestrorum motus) dedisti operam ne quid esset, quod in te quisquam reprehenderet. Nec id in maioribus modo obseruasti, sed in minimis, ne quid faceres, cui famam, liberrimam Principum iudicem, velles ignoscere. Nec quicquam pulebrius existimo in fastigio collocatis, quàm multarum rerum veniam dare, nullius petere. Seruandus itaque tibi in hac re tuus mos est, ne quid committas, quod minus aliter ve factum velis. Deinde oro atque obsecro, ne te difficilem amicis, & intractabilem præstes. Non est enim quòd ignores, omnes hos nescire quemadmodum se gerant: loquantur aliquid

coram

57. TRISTEM SIBI.] *Asteram, insensam.*58. IPSVMQ̄VE.] *Fortè, ipsam te.*59. MATRIBVS OMEN.] *Pro superstitione veterum, qui omnia ex occurſu captabant. Tu igitur orbui ac sic tristis palam & afflictæ, matribus eandem præſagies. Seneca pater, de mendicis debilitatis: Occurrunt nuptis omina dira, ne tales scilicet gignant. Idem: Hic mihi viuendum, necui de nuptis, necui de liberis cogitanti, dirum omen occurram.*60. INVISAM.] *Meus: inuisâ habebis in luce.*61. NON ERIS.] *Abeſt negatio scriptus, legamq̄: moderatius ac mitius enis in ærumnis.*62. INFELICITATIS.] *Mei, illicitas. Poſſis, inflicitas: sed quid opus? Pœnas à se infelicitatis exigit: qui infortunio percussus, & quia percussus se torquet & angit.*63. DIGNISSIMVM.] *Ita Pincianus reformauerat, at scripti: dignissimè quietum semper nominatus cogitatusque faciet, meliore. Meus autem: dignissimè quietum semper nominatum cogitatumque faciet, maiore. Interpolata certò, incertò concinnabam: dignissimum quiete, quietè semper nominatum cogitatumque facies, & meliore p. loco. Filium tuum, dignum qui apud manes quieteat, talem facies, si nominatus cogitatusque, quietè, sine querelâ**aut gemitu. Inter vota sollènia, precari mortuis quietem. Virgilius: - placida compositi pace quiescant. Ouidius: Parce precor manes sollicitare meos. In lapidibus similia.*64. HILARIS.] *Volui olim, hilari: nunc & hoc tenço. Meliore loco eum pones, si imago non tristis tibi occurret. Si enim tristis, videatur in damnatis locis esse.*CAP. IV. 65. INHUMANO.] *Consol. ad Helu. cap. xv. Infinito dolore affici, stulta indulgentia est: & nullo, inhumana duritia.*66. AD ARBITR.] *Qui dicat, Quod æquius melius.*67. LIVIÆ.] *Meus, Liviæ, scimus ita dictam & scriptam, post mariti mortem.*68. AREO.] *Alexandrino. Suetonium vide, Aug. cap. lxxxix. Plutarchum in Antonio, Dionem LI.*69. ALTERO ADMI.] *Druso, Iberius solus supererat.*70. NISI NUMERVM.] *Ad eò omnia officia & solacia matri exhibebat, ut duorum vicem esset.*71. OPINIONIS SVÆ.] *Meo abest vocula, suæ: nec reuocem. Opinio hic, pro estimatiōne alienâ. poſſis &, tanæ.*

K

CAP.

coram te de Druso, an nihil: ne aut obliuio clarissimi iuuenis ⁷² illi faciat iniuriam, aut ⁷³ mentio A tibi. Cum secessimus, & in vnum conuenimus, facta eius dictaque quanto meruit ⁷⁴ susceptu celebramus: coram te alium nobis de illo silentium est. Cares itaque maximam voluptate, filij tui laudibus: quas non dubito quin vel impendio vitæ, si potestas detur, in auum omne sis prorogatura. Quare patere, imò accerse sermones, quibus ille narretur, & apertas aures prabe ad nomen memoriamque filij tui: nec hoc graue duxeris, ceterorum more, qui in eiusmodi casibus partem mali putant, audire solatia. Nunc incubuisti tota in alteram partem, & oblita meliorum, fortunam tuam, ⁷⁵ quâ deterior est, aspicias. Non conuertis te ad conuictus filij tui, occursumque iucundos non ad pueriles dulcesque blanditias, non ad incrementa studiorum: vltimam illam faciem rerum premis. in illam, tanquam parum ipsa per se horrida sit, quicquid potes congeris. Ne, obsecro te, concupieris peruersissimam gloriam, infelicissimam videri. Simul cogita, non esse magnum, se rebus prosperis sortem gerere, vbi secundo cursu vitæ procedit: nec ⁷⁶ gubernatoris quidem artem, tranquillum mare & obsequens ventus ostendit: aduersi aliquid incurrat oportet, quod animum probet. Proinde ne ⁷⁷ submiseris te, imò contra fige stabilem gradum: & quicquid onerum supra cecidit, sustine, primo dumtaxat strepitu conterrita. Nullâ re ⁷⁸ maior inuidia fortuna fit, quam a quo animo. Post hoc ostendit illi filium incolumem, ostendit ex amisso ⁷⁹ nepotes. Tuum illic Marcia negotium actum, tibi Arcus assedit: te mutatâ personâ consolatus est. Sed puta, Marcia, ereptum tibi amplius ⁸⁰ quàm vlla vnquam mater amiserit (non permulco te, nec extenuo calamitatem tuam) si fletibus fata vincuntur, ⁸¹ conferamus: eat omnis inter luctus dies: noctem sine somno tristitia consumat: ingerantur lacerato pectori manus, & in ipsam faciem impetus fiat: atque omni se genere sauitiæ profecturus inætor exerceat. Sed si nullis planctibus defuncta reuocantur, si fors immota, & in æternum fixa, nullâ miseriâ mutatur, & mors tenet quicquid abstulit; desinat dolor, qui perit. Quare ⁸² regamus: nec nos ista vis transuersos auferat. Turpis est nauigij rector, cui gubernacula fluctus eripuit, qui fluctuantia vela deseruit, permisit tempestatem: ⁸³ at ille vel in naufragio laudandus, quem obruit mare clauum tenentem & obnixum. At enim naturale desiderium suorum est. Quis negat, quamdiu modicum est: nam in discessu, non solum amissione, carissimorum necessarius morsus est, & firmissimorum quoque animorum ⁸⁴ contractio. Sed plus est quod opinio adiicit, quàm quod natura imperauit. Adspice mutorum animalium quàm concitata sint desideria, & tamen quàm breuia. Vaccarum vno die altero ve mugitus auditur: nec diutius equarum vagus ille amensque discursus est. Feræ cum vestigia catulorum consecrate sunt, & siluas peruagatæ, cum saepe ad cubilia expilata redierint, rabiem intra exiguum tempus extinguunt. Aues cum stridore magno inanes nidos circumsternunt: intra momentum tamen quietæ, volatus suos repetunt. Nec vlli animali longum fœtus sui desiderium est, nisi

CAP. V. 72. ILLI FACIAT.] Qui laudationem & memoriam meruit.

73. MENTIO TIBI.] Quasi ea te pungat & ladat.

74. SUSPECTV.] Admiratione.

75. QVA DETERIOR.] A tristi tantum parte. Menæcer:

Τὰ δὲ ἄλλοις ἴδοντες, καὶ τὰ ἑαυτοῦ ἀποδοῦναι
Ὀπάσει ἀντὶ τῆς ἀγαθῆς ἐκ τῆς βλάβης:

Nam tristitia, atque acerba sensibus tuis, Vides in iplo te: bona autem non vides.

Commune humani ingenij vitium.

CAP. VI. 76. GYBERNATORIS.] De Providentia: Gubernatorem in tempestate, in acie militem intellegas.

77. SUBMISERIS.] A gladiatoribus, qui visis, se & arma submiserant. Ego II. Saturn.

78. MAIOR INVIDIA.] Quia hac aequalitate animi & robore, ostendis te meliorem eâ dignum.

79. NEPOTES.] Ex Druso, Germanicum, Claudium, Livillam.

80. QVAM VLLA.] Est communis ille matrum D affectus: sua cuique proles eximia. Theocritus:

Κηρὶ ἑθαδ' ἀ μάτρον ἀποδοῦναι ἑνεοχῆρας ἀμύνη:

Et mea me mater Pollucem vincere dixit.

81. CONFERAMVS.] Vnâ fleamus, quasi simul lacrimarum demus. Statius in Siluis:

- & ipse tuli, quos nunc tibi confero, questus.

Iterum: - nec te lugere seuerus

Arcco, sed confer gemitus, pariterq; fleamus. Alij tamen rescribunt, confleamus.

82. REGAMVS.] Est ad Sallustianum illud: Regere casus, non ab iis regi. Vulgo tamen, regamur: & tum malim, erigamur.

83. AT ILLE.] Rhodius gubernator, de quo in Epist. LXXXV.

CAP. VII. 84. CONTRACTIO.] Aristoteles: Dolor frigus est, a frigore autem contractio.

85. AD-

A nisi homini: qui ⁸⁵ adest dolori suo, nec tantum quantum sentit, sed quantum constituit, afficitur. Ut scias autem non esse hoc naturale, luctibus frangi, primum magis feminas quam viros, magis barbaros quam placidos cruditaque gentis homines, magis indoctos quam doctos, eadem orbitas vulnerat. Atqui ea, quae à naturâ vim acceperunt, eandem in omnibus seruant. Apparet non esse naturale, quod varium est. Ignis omnes aetates, omnium urbium ciues, tam viros quam feminas, vret: ferrum in omni corpore exhibebit secandi potentiam: quare? quia vires illi à naturâ datae sunt, quae nihil ⁸⁶ in personam constituit. Paupertatem, luctum, ⁸⁷ orbatorem alius aliter sentit, prout illum consuetudo infecit: & ⁸⁸ imbecillum impatientemque reddit praesumpta opinio de non timendis terribilis. Deinde quod naturale est, non decrefcit morâ: dolorem ⁸⁹ dies consumit. licet contumacissimum, quotidie insurgentem, & contra remedia effervescentem; tamen illum, efficacissimum mitigandae ferociae, tempus eneruat. Manet quidem tibi, Marcia, etiamnum ingens tristitia, & iam videtur duxisse callum, non
 B illa concitata, ⁹⁰ qualis initio fuit, sed pertinax & obstinata: tamen hanc quoque aetas tibi minutatim eximet. Quoties aliud egeris, animus relaxabitur: nunc ⁹¹ te ipsa custodis. multum autem interest, utrum tibi permittas marere, an imperes. Quanto magis hoc morum tuorum elegatiae conuenit, finem luctus potius facere, quam expectare: nec illum oppetiri diem, quo te inuita dolor desinat: ipsa illi renuntia. Vnde ergo tanta nobis pertinacia in deploratione nostri, si id non sit naturae iussu? quod nihil nobis mali, antequam eueniat, proponimus, sed ut immunes ipsi, ⁹² & aliis pacatius ingressi iter, alienis non admonemur casibus, illos esse communes. Tot praeter domum nostram ducuntur exsequiae: de morte non cogitamus. tot ⁹³ acerba funera: nos ⁹⁴ togam nostrorum infantium, nos ⁹⁵ militiam, & paternae hereditatis successionem animo agitamus. tot diuitum subita paupertas in oculos incidit: & nobis numquam in mentem venit, nostras quoque opes atque in lubrico positas. Neesse est itaque magis corruamus, qui quasi ex inopinato ferimur. Quae multo ⁹⁶ antè prouisa sunt, languidiùs incurrunt. Vis tu
 C scire te ad omnes expositam ictus stare, & illa quae alios tela fixerunt, circa te ⁹⁷ vibrasse? velut murum aliquem, aut obsessum multo hoste locum, & arduum adscensu, inermis adeas, expecta vulnus, & illa supernè volantia cum sagittis pilisque faxa, puta in tuum vibrata corpus. Quoties aut ad latus, aut post tergum ceciderint, exclama: Non decipies me fortuna, nec securam aut negligentem opprimes. scio quid pares. alium percussisti, me petisti. Quis vnquam res suas, quasi periturus, adspexit? quis vnquam nostrum de exilio, de egestate, de luctu cogitare ausus est? quis non, si admoneatur ut de suis cogitet, tanquam ⁹⁸ dirum omen respuat, & ⁹⁹ in capita inimicorum aut ipsius intempestiui monitoris abire illa iubeat? Non putauit futurum. Quicquam tu putas non futurum, quod multis scis posse fieri, quod multis vides euenisse? Egregium versum & ¹⁰⁰ dignum audiui. est enim è populo. *Cuius potest accidere, quod cuiquam potest.*

VIII.

IX.

Ille

85. ADEST DOLORI.] *Tuetur, & iustum videri vult.*

D 86. IN PERSONAM.] *Leges natura communes sunt, non privilegia.*

87. ORBATIONEM.] *Scripti, ambitionem: ex quo abitionem, id est mortem, probes.*

88. IMBECILLVM.] *Librata sententiâ totâ, legere inducor: imbecillum patientemve reddit praesumpta opinio de timendis, aut non timendis, terribilibus. At. aliter atque aliter quisque in his afficitur, prout opinio illi praecepta de his externis.*

CAP. VIII. 89. DIES CONSUMIT.] *In Tentio: Dies adimit agritudinem. Graecus senarius: Αὐτὸς δὲ χρόνος ἐστὶν ἡ αἰὶς ἡ πόσις.*

Doloribus tempus medetur omnibus.

90. QVALIS INITIO.] *Olim sic correxi. libri omnes, in illo: ex quo Pincianus, in Liuiâ. alius, in illâ.*

91. TE IPSA CUSTODIS.] *Epist. LXIII. Nunc ipse custodis dolorē tuū: paullo aliter, sensu eodem.*

CAP. IX. 92. ET ALIIS.] *Veteres, aliud, melius: at meus, alius & pacatius.*

93. ACERBA FUNERA.] *A fructibus, qui cadunt non maturi. Colloquio Hadriani & Epicteti:*

Poma ut in arboribus pendēt, sic corpora nostra Aut matura cadunt, aut citò acerba ruunt.

94. TOGAM.] *Virilem, qui dies inter votiuos.*

95. MILITIAM.] *Castrorum, aut Fori.*

96. ANTE PROUISA.] *Noster epist. LXXVI. Praecogitati mali mollis ictus venit.*

97. VIBRASSE.] *Tremuisse, ut solent misilia.*

98. DIRVM OMEN.] *Quasi ea monitio rem praesagiat & adferat.*

99. IN CAPITA.] *Adde de Benef. IV. cap. XXXI.*

100. DIGNVM AVDIVI.] *Scripti variant: dignum*

Ille amisit liberos: & tu amittere potes. ille damnatus est: & tua innocentia ¹⁰¹ sub ictu A
est. Hic nos error decipit, hic effeminat, dum patimur, quæ nunquam pati nos posse
X. præuidimus. Aufert vim præsentibus malis, qui futura prospexit. Quicquid est
hoc, Marcia, quod circa nos ¹⁰² ex aduenticio fulget, liberi, honores, opes, ¹⁰³ ampla
atria, & excludorum clientium turbâ referta vestibula, clara, nobilis, aut formosa con-
iux, ceteraque ex incertâ & mobili sorte pendentia: alieni commodatiq; apparatus
sunt. nihil horum dono datur: ¹⁰⁴ collaticiis, & ad dominos redituris instrumentis scæ-
na adornatur. Alia ex his primo die, alia secundo referuntur: pauca vsque ad finem per-
seuerabunt. Ita non est quod nos suspiciamus, tanquam inter nostra positi: mutuo ac-
cepimus. Vfus fructus noster est, cuius tempus ille ¹⁰⁵ arbiter muneris sui temperat: nos
oportet in promptu habere, quæ in incertum diem data sunt, & appellatos, sine querela
reddere. Pessimi est debitoris, creditori facere conuicium. Omnes ergo nostros, & quos
¹⁰⁶ superstites lege nascendi optamus, & quos ¹⁰⁷ præcedere iustissimum ipsorum votum
est, sic amare debemus, tanquam nihil nobis de perpetuitate, imò nihil de diuturnitate B
eorum promissum sit. Sæpe admonendus est animus, amet ut recessura, imò tanquam
recedentia. quicquid à fortunâ datum est, tanquam ¹⁰⁸ extemplo abiturum possideat.
Rapite ex liberis voluptates, fruendos vos inuicem liberis date, & sine dilatione omne
gaudium haurite. nihil de hodiernâ die promittitur. Nimis magnam ¹⁰⁹ aduocationem
dedi: nihil de hac horâ. Festinandum est. instat à tergo mors: iam ¹¹⁰ deficiet iste co-
mitatus: iam ¹¹¹ contubernia ista sublato clamore soluentur. Rapina rerum omnium
est. Miseri nescitis ¹¹² fuga viuere. Si mortuum tibi filium doles, eius temporis quo na-
tus est, crimen est. mors enim illi nascendi determinata est. In hanc legem datus: hoc fa-
tum ab utero statim proferebatur. In regnum fortunæ, & quidem durum atque inui-
ctum peruenimus, illius arbitrio digna atque indigna passuri. corporibus nostris impo-
nenter, contumeliosè, crudeliter abutetur: alios ignibus peruret, vel in pœnam admo-
tis, vel ¹¹³ in remedium: alios nudos mari iactabit, & luctatos cum fluctibus, ne in ha-
renam C

gnam audiui, qui non è populo heri &c. *Alij* di-
gnum qui non è populo erit &c. *Legebam olim*: di-
gnum audi, qui non in populo periret. *Pronuncia-
tur enim ille in theatris, è Publico mimis: atqui con-
fessu & aure seueriori est dignus. Nunc etiam placeat:*
dignum audi, qui non è Publico exiret. *Nam ille
Mimographus & leuioriorum studiorum ac morum: ver-
sus Thalete aliquo dignus.*

101. SVB ICTV.] *Inibi ut feriri iam possit. De
Benef. 11. cap. xxxix.*

CAP. X. 102. EX ADVENTICIO.] *Eorum, quæ
ex ipso nuntio, ut Epictetus appellat: quæ non in no-
bis. Cicero Topicis: Ut anteponantur innata atque
insita, adsumptis & aduenticiis.*

103. AMPLA ATRIA.] *Alij arua, inepidè. Mos &
ambitio Romana, ut atria laxa essent, salutantibus,
excipientibus, utemque stationi clientium. Vitruuius
ostendit, solere & centum pedes longa fieri, pro
modo lata.*

104. COLLATICIIS.] *Ita solet. tabule, sta-
tue, vestes sumi ab amicis, aut provincialibus etiam,
iisque theatra ornari: sed in tempus, & mox redde-
bant. Collati igitur, inquit, isti apparatus sunt: à
quod à Fortunâ.*

105. ARBITER MUNERIS.] *Editor ludo-
rum. Deus.*

106. SUPERSTITES.] *Liberos.*

107. PRÆCEDERE.] *Parentes. Suprà, cap. 1.*

108. EXTEMPLO.] *Statim. atqui hoc iam dixit.
Igitur scripti: tanquam exemplum auctore possi-
deat. Meus: ab auctore: quod placet. Habes a for-
tunâ: incertum & fugax esse, ab ipsâ disce.*

109. ADVOCATIONEM.] *Spatium, & moram.
Verbum è notionè frequens, Principum aucto. A iu-
diciis manauit. nam qui parum instructi ad respon-
dendum, aduocationem à iudice solent petere: id est,
moram & tempus deliberandi, aduocandi, amicos aut
peritos. Cicero: Omnibus, vnde petitur, hoc consi-
lij dederim, ut binas aduocationes postulent. In-
de ductum longius, ut solet, ad omnem tergiversa-
tionem & moram. Vetus poeta:*

Cur differs mea lux rogata semper,
Cur longam petis aduocationem?
*Valerius, lib. 11. cap. ix. Seneca pater Controu. 111.
libri 11. Noster De Ira 1. cap. xvi. & 11. cap. xxix.
& 111. cap. xii. Epist. xxii. atque alibi. Sed aper-
tissimè, vel dicam audacissimè vii. Quest. Nat.
cap. x. de sideribus, quæ semper in motu: Et ut det eis
aliquam aduocationem: id est, statum & quietem.* D

110. DEFICIET.] *Alij, disicietur: quod esset,
soluetur, dissipabitur.*

111. CONTUBERNIA.] *Hoc à militiâ est, ubi dis-
posita pulchre contubernia siue tabernacula, statim
cum Vasa clamata sunt, ad signum soluentur.*

112. FUGA VIVERE.] *Ego concinnius putem:
Rapina rerum omnium est (miseri, nescitis?) &
fuga, viuere. Id est, rapina hic rerum; & ipsa vita,
non dicam itur aut transiit, sed fuga est. Copula au-
tem (&) est in meo & quibusdam libris.*

113. IN REMEDIUM.] *Benè. profectò enim me-
dici & chirurgi, salutis causâ, vruunt. Quid tamen
libris fiet, qui non agnoscunt? Scribunt: admotis, vel
incerta nudos: absque vestigio eius verbi.*

Arenam quidem aut litus explodet, sed in alicuius ventrem immensæ beluæ¹¹⁴ detruget: alios morborum variis generibus emaceratos, diu inter vitam mortemque detinebit. Ut varia & libidinosa, mancipiorumque suorum negligens domina, & pœnis & muneribus¹¹⁵ errabit. Quid opus est partes deslere: tota vita flebilis est. Urgebunt noua incommoda, priusquam veteribus satisfeceris.¹¹⁶ Moderandus est itaque vobis animus ad hæc maximè, quæ immoderatè fertis: & in metus, & in dolores humanum pectus dispensandum. Quæ demum ista tuæ publicæque¹¹⁷ conditionis obliuio est? Mortalis nata es, mortales peperisti: putre ipsa fluidumque corpus, & casibus morbilque repetita, sperasti tam imbecillâ materiâ solida & æterna gestasse? Decessit filius tuus, id est, decucurrit ad hunc finem, ad quem, quæ¹¹⁸ feliciora partu tuo putas, properant. Huc omnis ista quæ in foro litigat, in theatris¹¹⁹ desidet, in templis precatur turba,¹²⁰ dispari gradu vadit. Et¹²¹ quæ veneraris, & quæ despicias, vnus exæquabit cinis. Hoc iubet illa¹²² Pythicis oraculis adscripta vox, *NOSCE TE*. Quid est homo: quodlibet quassum vas, & quodlibet fragile:¹²³ iactatu, non tempestate magnâ, ut dissiperis, est opus. Vbi cumque¹²⁴ arietaueris, soluêris. Quid est homo:¹²⁵ imbecillum corpus, & fragile, nudum, suapte naturâ incerne, alienæ opis indigens, ad omnem fortunæ contumeliam proiectum: cum benè lacertos exercuit, cuiuslibet feræ pabulum, cuiuslibet victima, ex infirmis fluidisque contextum, & lineamentis exterioribus nitidum, frigoris, æstus, laboris impatiens: ipso rursus situ & otio iturum in tabem, alimenta metuens sua, quorum modò inopiâ, modò copiâ rumpitur: anxietatis sollicitæque¹²⁶ tutelæ, precarij spiritus, & malè¹²⁷ hærentis,¹²⁸ quæ parum repentinum audiet, ex improuiso sonus auribus grauis excutit:¹²⁹ soli semper sibi nutrimentum vitiosum & inutile. Miramur in hoc mortem vnus, quæ singulis opus est? Nunquid enim ut concidat, res magni molimenti est? Odor illi saporque, & lassitudo, & vigilia, & humor, & cibus, & sine quibus viuere non potest, mortifera sunt. Quocumque se mouet, infirmitatis suæ statim conscius, non omne cæ-

XI.

C 114. DETRUDET.] *Ex libris melioribus, decondet.*

115. ERRABIT.] *Cæca & vaga, neutrum horum ex merito dabit.*

116. MODERANDVS.] *A Pinciano ista: nec libris probata. In iis melioribus: Moderandum est itaque nobis maximè quæ immoderatè fertis, & in multos dolores humani pectoris dispensanda. Sed quod sedeat, nihil elicio. Faciebam obiter: Moderandum est itaque, vobis maximè, quæ immoderatè fertis, & in multos dolores humana pectora dispensanda. Animus humanus quid vni dolori indulgeat? vita tota plena est, cræque. & ideo parandus firmandusque, in plures.*

CAP. XI. 117. CONDITIONIS.] *Communis in consolando locus, sed firmus. Euripides scitè:*

D — ἀλλ' ἀναγκαίως ἐχει
βίον θερίων, ὡς ἐκ κάρσιμον ἑαχόν,
καὶ τὸν μὲν εἶ, τὸν δὲ μή. τί ταῦτα δεῖ
στῆναι, ἄπειρ δὲ ἔχει φύσιν δεικνύσαν;

— necessum enim est,

Ut spica quæ maturuit, vitam meti.

Hunc viuere, illum præmori: quid attinet

Deslere, sustinere quæ nati sumus?

118. FELICIORA.] *Istos superstites.*

119. DESIDET.] *Benè. nam totos dies, & partem noctium, sæpe sedebant.*

120. DISPARI.] *Citiùs, tardius.*

121. QUÆ VENER.] *Libri ingerunt vocem: quæ diligis veneraris. Adde voculam: diligis aut veneraris.*

122. PYTHICIS.] *Vulgò adscripta Apollini, ab alijs Chiloni: quibusdam, Thaleti, vel Bianti. Alij*

ab ipso Apollinè responsum Chiloni hoc datum, querenti Quid esset optimum scitu? Cuiuscumque, vel Deo digna vox est: & variam pulchramque interpretationem pete à Porphyry Sermonibus super hoc dicto, quorum pars in Stobæo.

123. IACTATV.] *A nauigantibus. & ad nauem quassam rimosamque, respicit, quæ solâ iactatione vehementiore soluitur.*

124. ARIETAVERIS.] *Si iactatione, multo magis incurso & ictu. Vetus, & Plauti verbum: Quis cædes nostras tam proteruè arietat?*

125. IMBECILLVM.] *Homerus:*

Οὐδ' ἐν ἀνιδύοτερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιον:

Terra nihil hominè imbecillius educat ipso.

Aristoteli adscribunt: τί γάρ ἐστιν ἀνθρώπος; ἀδενείας ὑπόδειγμα, καὶ τοῦ λάφυρον, τύχης παίγνιον, μεταπλοῦσιως εἰκὼν, φθόρου καὶ συμφορᾶς σπλάγιον. τὸ δὲ λοιπὸν, φλέγμα καὶ χολή: Quid homo? imbecillitatis exemplum, temporis spoliolum, fortunæ ludicrum, mutationis imago, inuidiæ & calamitatis trutina: cetera, pituita & bilis.

126. TVTELE.] *Anxiè tuendum & seruandum.*

127. HÆRENTIS.] *Sive ut mei, inhærentis.*

128. QVA PARVM.] *Alius hæc capiat, non ego. Concinnabam: quem pauor repentinus, aut item ex improuiso sonus. Quidni malè hæreat spiritus? ecce pauor subitus, aut sonus grandior, eum tollit, aut sistit. In meo erat, quam, pro quâ: & auditum, pro audiet: quæ leuiter me iuuant.*

129. SOLI SEMPER.] *Nam alia animantes & nos, & inter se, alunt. An hoc vult, hominem à se depasci paullatim, & ad mortem ire?*

K 3

130. CAS-

lum ferens, aquarum nouitatibus, flatuque non familiaris aura, & tenuissimis caussis A atque offensionibus morbidum, putre, ¹³⁰ cassum, ¹³¹ à fletu vitam ¹³² auspicatum: cum interim quantos tumultus hoc tam contemptum animal mouet? in quantas cogitationes oblitum conditionis suae venit? Immortalia, aeterna volutat animo, & in nepotes pronepotesque disponit: cum interim longa conantem eum mors opprimit: & hoc XII. quod senectus vocatur, pauci sunt circuitus annorum. Dolor tuus, ô Marcia, si modò illi vlla ratio est, vtrum sua spectat incommoda, an eius qui decessit? Vtrumne amisso filio mouet, quòd nullas ex illo voluptates cepisti: an quòd maiores, si diutius vixisset, percipere potuisti? Si nullas te percepisse dixeris; tolerabilius efficias detrimentum tuum. minus enim homines desiderant ea, ex quibus nihil gaudij lætitiæque ceperunt. Si confessa fueris percepisse magnas voluptates; oportet te non de eo quod detractum est queri, sed de eo gratias agere quod collegisti. Prouenerunt enim satis magni fructus laborum tuorum ex ipsa educatione: nisi fortè hi, qui catulos auesque, & friuola animorum oblectamenta, summâ diligentia nutriunt, fruuntur aliquâ voluptate ex visu B tactuque & blandâ adulatione mutorum: liberos nutrientibus, non fructus educationis, ipsa educatio est. Licet itaque tibi nihil industria eius contulerit, nihil diligentia custodierit, nihil prudentia quæsierit: ipsum quod habuisti, quod amasti, fructus est. At potuit longior esse, & maior. Melius tamen tecum actum est, quàm si omnino non contigisset. quoniam si ponatur electio, vtrum satius sit non diu felicem esse, an numquam: melius est, discessura nobis bona, quàm nulla contingere. Vtrumne malles degenerem aliquem, & numerum tantum nomenque filij expleturum habuisse, an tantæ indolis, quantæ tuus fuit? Iuuenis citò prudens, citò pius, citò maritus, citò pater, citò ¹³³ omnis officij curiosus, citò sacerdos, omnia tam prospera. Nulli ferè & ¹³⁴ magna bona, & diuturna, contingunt. non durat, nec ad vltimum exit, nisi ¹³⁵ lenta felicitas. Filium tibi dii immortales non diu daturi, statim talem dederunt, qualis diu effici potest. Ne illud quidem dicere potes, electam te à diis, cui frui non liceret filio. Circui per omnem notorum & ignotorum frequentiam oculis: occurrent tibi vbique maiora. Senferunt ista C magni duces, senferunt principes. ne deos quidem fabulæ immunes reliquerunt: puto vt nostrorum funerum leuamentum esset, etiam diuina concidere. Circumspice, inquam, omnes. nullam tam miseram nominabis domum, quæ non inueniat in miseriore solatium. Non, mehercule, tam malè de moribus tuis sentio, vt putem posse te leuius pati casum tuum, si tibi ingentem numerum luentium produxero. maliuoli solatij genus est, turba miserorum. Quosdam tamen referam: non vt scias, hoc solere hominibus accidere: ridiculum est enim, mortalitatis exempla colligere: sed vt scias fuisse multos, qui lenierunt aspera, ferendo placidè. A felicissimo incipiam. L. Sylla filium amisit: nec ea res aut ¹³⁶ malitiam eius, & acerrimam virtutem in hostes ciuesque, contudit: aut effecit, vt cognomen illud vsurpassè saluo videretur, quod ¹³⁷ amisso filio assumpsit: nec odia hominum veritus, quorum malis, illius nimis secundæ res constabant: nec inuidiam

130. CASSVM.] *Pincianus scripsit. cum esset in scriptis, casarum, vel caufarum. At vera lectio, caussa-rium: id est, morbidum, infirmum. Vide epist. LXVIII.*

131. A FLETU.] *Plinius in VII. Nullumque animalium ad lacrimas, & has protinus vite principio genitum. Græcus poeta:*

*Δακρυχέων γένετον, ἡδὲ δακρυόσας δακρυόσων,
Δάκρυσι δ' ἐν πολλοῖς τῶν βίων ἔστιν ὄλον:*

In lacrimis lucem vidi, in lacrimis quoque linquo,

In lacrimis vita est tota peracta mihi.

132. AVSPICATVM.] *Plinius: A suppliciis vitam auspicatum. Lucretius:*

*Vagituq; locum lugubri complet, vt æquū est,
Cui tantum in vitâ restat transire malorum.*

CAP. XII. 133. OMNIS OFFICII.] *Possis in-*

terpretari, sedulo curantem quarentemq; quid sui officij. Officium, τὸ καθήκον. Sed suboluit iam olim de interpolatione: & vide Elect. I. cap. X.

134. MAGNA BONA.] *De Brevit. vit. cap. XVII. Maxima quæque bona sollicita sunt, & nulli fortunæ minus benè, quàm bonæ, creditur.*

135. LENTA FELIC.] *Que tardè creuerit, nam vt Boëtius:*

*Quidquid præcipiti viâ
Certum deserit ordinem,
Latum non habet exitum.*

136. MALITIAM.] *Scribe, militiam: nec montem, nisi sic scripti & editi libri.*

137. AMISSO FILIO.] *Inter ciuilia bella, vt apparet: sed quo, & ex qua uxore (plures habuit) non repperi.*

Adiam deorum, quorum illud¹³⁸ crimen erat, Sylla tam felix. Sed istud inter res nondum¹³⁹ iudicatas habeatur, qualis Sylla fuerit, etiam inimici fatebuntur, bene illum arma sumpsisse, ¹⁴⁰ bene posuisse: hoc de quo agitur constabit, non esse maximum malum, quod etiam ad felicissimos peruenit. Nec nimis admiretur Græcia¹⁴¹ illum patrem, qui in ipso sacrificio nunciata¹⁴² filij morte, ¹⁴³ tibicinem tantum tacere iussit, & ¹⁴⁴ coronam capiti ¹⁴⁵ detraxit, cetera ritè perfecit. ¹⁴⁶ Puluillus hoc fecit pontifex, **XIII.** cui ¹⁴⁷ postem tenenti, & Capitolium dedicanti, mors filij nunciata est: quam ille exaudisse dissimulans, & sollempnia pontificalis ¹⁴⁸ carminis verba concepit, gemitu non interruptum preceationem, & ad filij sui nomen Ioue propitiato. ¹⁴⁹ Putasses eius luctus aliquem finem esse debere, cuius primus dies, primus impetus ab altaribus publicis, & faustâ nuncupatione, non abduxit patrem. Dignus mehercule fuit memorabili dedicatione, dignus amplissimo sacerdotio, qui colere deos ¹⁵⁰ ne iratos quidem destitit. Idem tamen, ut rediit domum, & ¹⁵¹ implevit oculos, & aliquas voces flebiles misit: & peractis, quæ mos erat præstare defunctis, ¹⁵² ad Capitolium hilari rediit vultu. Paullus circa illos nobilissimi ¹⁵³ triumphi ¹⁵⁴ dies, quo victum ante currum egit Persen, ¹⁵⁵ incliti regis nomen, ¹⁵⁶ duos filios in adoptionem dedit: ¹⁵⁷ quos sibi seruauerat, extulit. ¹⁵⁸ Quales retentos putas, cum inter commodatos Scipio fuisset? Non sine motu ¹⁵⁹ vacuum Paulli currum populus Romanus aspexit. ¹⁶⁰ concionatus est tamen, & egit diis gratias, quod compos voti factus esset. ¹⁶¹ Precatum enim se, ut si quid ob ingentem victoriam ¹⁶² inuidiæ dandum esset, id suo potius, quam publico damno, lucretur. Vides quam magno animo tulerit? orbitati suæ gratulatus est. Eque magis poterat mouere

tanta

138. CRIMEN ERAT.] *Vulgi vocibus, Deum incusantis in prosperitate immerita.*

139. IUDICATAS.] *De quibus nondum liqueat.*

140. BENE POSUISSE.] *Cum abiectâ Dicitur, ad rogam rediit.*

C 141. ILLVM PATREM.] *Xenophontem.*

142. FILII.] *Cui Gryllus nomen. cecidit in prælio ad Mantinæam.*

143. TIBICINEM.] *Qui sacrificantibus assistere & canere solebat.*

144. CORONAM.] *Id quoque ex ritu, ut coronati sacrificarent.*

145. DETRAXIT.] *Sed statim reposuit, cum audiuisset fortiter pugnantem obiisse.*

CAP. XIII. 146. PVLVILLVS.] *Horatius Pulvillus: de quo Valerius lib. v. Linius 11. Dionysius v.*

147. POSTEM TENENTI.] *Ex ritu dedicantium. qui enim Deo aliquid dabant sacrabantque, rem ipsam manu tangebant, nequid plus minusve sacrasse viderentur.*

148. CARMINIS.] *Sollemniū verborum. Ita Linius, carmen euocationis, rogationis: Ciceroni, carmen XII. tabularum.*

D 149. PUTASSES.] *Meus, putassem enim. Ego, putassine, interrogando.*

150. NE IRATOS.] *Vulgi sensu, non sapientum.*

151. IMPLEVIT.] *Lacrimis manantibus.*

152. AD CAPITOLIUM.] *Non ex historia, sed fisione scribentis, ad sili Venerem vel acumen. Iuretus volebat: ad Capitolinum illum rediit vultu: belle. posito illo tristiore, iterum latiore sumpsit, & quem in Capitolio habuerat.*

153. TRIUMPHI.] *Macedonici.*

154. DIES.] *Nam per triduum pompa ducta.*

155. INCLITI REGIS NOMEN.] *Hæc eiecerunt: at asserunt omnes libri. Lego, inclitum. Non enim ipsum laudat, sed nomen famamque, inclitam donat, ob regum veterum gloriam, & suam cladem.*

156. DVOS FILIOS.] *Maiores, Scipionem & Fabium postea dictos.*

157. QVOS SIBI.] *Vellem repeti vocem, duos quos sibi. nempe minores, & alterum XIV. annos natum, diebus quinque ante triumphum amisit, alterum XII. tribus post triumphum. Plutarchus.*

158. QVALES RETENTOS.] *Meliores scilicet, maioresque, si fata voluissent: quoniam optima ablegare aut alienare non solemus.*

159. VACVVM P. CVRRVM.] *Ad morem, quo puberes filij & iam in virili rogâ, equis comitabantur triumphantem patrem, sine seorsim, & singularibus, siue currulibus, & qui triumphantem traherent, insistentes. Minores autem, una cum patre in ipso curru spectabantur. Itaque ad hos minores alludit, & negat quemquam ibi conspectum: an parum cogitat, cum aliter adhuc superesset an nec is in curru fuit, iam tunc eger? Quod ex Lio apparet, qui pro Seneca totâ mente: E duobus filiis, quos duobus in adoptionem datis, solos nominis, sacrorum, familiarique heredes retinuerat domi, minor ferme duodecim natus annos, quinque diebus ante triumphum, maior quattuordecim annorum, triduo post decessit. quos prætextatos curru vehi cum patre, sibi ipsos similes prædestinantes triumphos, oportuerat. Nota & dissensum obiter à Plutarcho, in ordine morientium, qui plani sine contrâ scribit.*

160. CONCIONATVS.] *Paucis diebus post triumphum. Linius.*

161. PRECATVM ENIM.] *Hæc sic in Lio: Postquam omnia secunda, neque erat quod ultra precarer, illud optavi, ut cum ex summo retrò volui Fortuna confuisset, mutatione eius domus mea potius, quam Respublica sentiret.*

162. INVIDIÆ DAND.] *Opinio illorum fuit, Invidiam & fascino, rebus lætis insidiari, & plurimum interuenire. Ad auertendum, tacturam aliquam aut casum ultrò subeundum. Exemplo scilicet, quo,*

- tanta mutatio? ¹⁶³ solatia simul atque auxilia perdidit: non contigit tamen tristem Paul-
 XIV. lum Perfi videre. Quid nunc te per innumerabilia magnorum virorum exempla
 ducam, & quæram miseros? quasi non difficilius sit, inuenire felices. Quota quæque do-
 mus vsque ad exitum omnibus partibus suis constitit, in quâ non aliquid turbatum sit?
 Vnum quemlibet annum occupa: & ex eo magistratus cita. ¹⁶⁴ Lucium, si vis, Bibu-
 lum, & C. Casarem. videbis inter collegas inimicissimos concordem fortunam. L. Bi-
 buli, melioris quàm fortioris viri, duo simul filij ¹⁶⁵ interfecti sunt: Ægyptio quidem
 militi ludibrio habiti: vt non minùs ipsâ orbitate, ¹⁶⁶ auctor eius, digna res lacrimis ef-
 fet. Bibulus tamen, qui, toto ¹⁶⁷ honoris sui anno, ¹⁶⁸ ob inuidiam collegæ, domi latue-
 rat, ¹⁶⁹ postero die quàm geminum funus renunciatum est, processit ad solita & publi-
 ca officia. Quid minus poterat, quàm vnum diem duobus filiis dare? tam citò libero-
 rum luctum finiuit, qui consulatum anno luxerat. C. Casar cùm Britanniam peragra-
 ret, nec Oceano felicitatem suam continere posset, audiuit decessisse ¹⁷⁰ filiam, ¹⁷¹ publi-
 ca secum fata ducentem. In oculis erat iam Cn. Pompeius, non æquo laturus animo B
 quemquam alium esse in Rep. magnum, & modum impositurus incrementis, quæ gra-
 uia illi videbantur, etiam cùm ¹⁷² in commune crescerent: tamen intra tertium diem
 XV. imperatoria obiit munia, & tam citò dolorem vicit, quàm omnia solebat. Quid
 aliorum tibi funera Casarum referam? quos in hoc mihi interim videtur violare fortu-
 na, vt sic quoque generi humano ¹⁷³ profint, ostendentes, ne eos quidem, qui ¹⁷⁴ diis ge-
 niti deosque genituri dicantur, sic suam fortunam in potestate habere, quemadmodum
¹⁷⁵ alienam. Diuus Augustus amissis ¹⁷⁶ liberis, ¹⁷⁷ nepotibus, exhaustâ Casarum tur-
 bâ, ¹⁷⁸ adoptione desertam domum fulsit. Tulit tamen fortiter: tamquam eius iam res
 ageretur, cuius cum maximè ¹⁷⁹ intererat, de diis neminem queri. Ti. Casar & quem
¹⁸⁰ genuerat, & quem ¹⁸¹ adoptauerat, amisit: ipse tamen pro rostris ¹⁸² laudauit ¹⁸³ fi-
 lium, stetitque in conspectu posito corpore, interiecto tantummodo ¹⁸⁴ velamento,
 quod

quo, ij qui in bonâ valetudine, sanguinem sibi detra-
 hunt, ad inualitudinem vitandam. Eo Seneca nunc
 adspexit. & Cicero, ad Atticum: Missus est sanguis
 Inuidiæ, sine dolore: cùm ignominiam publicam,
 spreto testimonio suo, accepisset. Apud Liniuum Ap-
 pianus, abiturus Decemviratu, lib. III. Dandus In-
 uidiæ est sanguis. Plin. vide xxvii. cap. II. & IV.

163. SOLATIA.] Acutè dicit, quod nec omnes sta-
 tim aduertant. Solatia amisit, nempe in minoribus
 liberis, qui oblectant tantùm: auxilia in maioribus,
 qui & iuuant. Illos morse, hos adoptione amiserat.

CAP. XIV. 164. LVCIVM.] Non muto, & ita
 Appianus, Eutropius, Orosius prænominant: plures
 tamen & vetustiores consentiunt Marcum esse.

165. INTERFECTI.] Factum hoc Casari tangitur
 III. Ciuil. & ab equitibus interfectum ostendit, qui
 Ptolomeum in regnum reduxerant. Valerius plura
 lib. IV. cap. I. & Gabinianos istos milites appellat,
 etsi iamdiu Gabinus iis locis excesserat: sed nomen
 tenuerunt, quia ab eo introducti, in custodia regis ibi
 manserant. Cædes ista paullo ante ciuile Pompeianum
 bellum, cùm Syria præcesset Bibulus, Ægypto Cleopa-
 tra, mortuo iam patre.

166. AVCTOR EIVS.] Pro his meus liber, aucto-
 ris. Lego igitur, auctores. Quos contemptum facit
 Ægyptios milites: imbellem gentem, & Romanis
 contemptam. Etsi isti exteri plerique: sed in Ægy-
 ptio militabant.

167. HONORIS.] Consulatus. Suetonius cap. XX.
 in Iulio, Dio & Cicero.

168. OB INVIDIAM.] Vt Casari inuidiam face-
 ret, quasi eius vi aut metu domo attineretur.

169. POSTERO DIE.] Magna firmitas, cui &

moderatio accessit, Valerio narrata. nam cùm Cleopa-
 tra, noua tunc regina, victos interfectores ad Bibu-
 lum in Syriam misisset, ille animo suo imperans, remi-
 sit, dicitur Senatus, non suam, vindictam illam
 esse debere.

170. FILIAM.] Anno urbis DCC.

171. PVBLICA SECVM.] Nam eius morte con-
 cordia sublata, & socer genitricis diuisi, nullo iam
 pignore medio.

172. IN COMMVNE.] Cùm heres potentia futu-
 rus videretur, qui ex utriusque sanguine genitus.

CAP. XV. 173. PROSINT OSTEND.] Non so-
 lum prosint, quia præsumunt & moderantur: sed etiam
 exemplo, nec tantum imperio, iuuent.

174. DIIS GENITI.] E Virgilio: - diis genite,
 & geniture deos.

175. ALIENAM.] Alios felices miserosq. facere
 posse videntur, non sese.

176. LIBERIS.] Solâ Iuliâ.

177. NEPOTIBVS.] C. & L. Casariibus.

178. ADOPTIONE.] Tiberij.

179. INTERERAT.] Quare? quia & ipse futurus
 inter Deos, & hoc animo iam præceperat.

180. GENVERAT.] Drusum.

181. ADOPTAVERAT.] Germanicum, iubente
 Augusto.

182. LAUDAUIT.] Oratione funebri, recepto in
 illustrium funeribus, & pulchro more.

183. FILIVM.] Drusum.

184. VELAMENTO.] Velo, vel aulæo interiecto.
 Nefas enim Pontificem max. tangere, aut studio spe-
 ctare cadaver. Vide, quæ scripsi ad IV. Annal. Taciti,
 in funere Drusi. & adde, à Iudeis videri (vt multa
 sacro-

A quod pontificis oculos à funere arceret, & ¹⁸⁵ flente populo Romano ¹⁸⁶ non flexit vultum: experiendum se dedit Seiano ad latus stanti, quàm patienter posset ¹⁸⁷ suos perdere. Videtne quanta copia virorum maximorum sit, quos ¹⁸⁸ non excepit hic omnia prosteruens casus, in quos tot animi bona, tot ornamenta publicè priuatimque congesta erant? Sed videlicet in orbem ista tempestas: & ¹⁸⁹ sine dilectu vastat omnia, agitque vt sua. ¹⁹⁰ Iube singulos conferre rationem: nulli contigit impunè nasci. Scio xvi.
 rit naturam malignè cum muliebribus ingeniis egisse, & virtutes illarum in arctum retraxisse? Par illis, mihi crede, vigor, par ad honesta, (libeat) facultas est: laborem doloremque ex æquo, si consuevere, patiuntur. In quâ istud vrbe, dii boni, loquimur: in quâ regem Romanis capitibus ¹⁹¹ Lucretia & Brutus decierunt. Bruto libertatem debemus, ¹⁹² Lucretiæ Brutum. In quâ ¹⁹³ Clæliam, contempto hoste & flumine, ob insignem audaciam tantum non in viros transcripsimus. ¹⁹⁴ Equestri insidens statua, in factâ viâ, Cæsa-
 B celeberrimo loco, Clælia exprobrat iuuenibus nostris ¹⁹⁵ puluinem ascendentibus, in eâ illos vrbe sic ingredi, in quâ etiam feminas equo donauimus. Quod tibi si vis exempla referri feminarum, quæ suos fortiter desiderauerunt, non ostiatim quaram: ex vnâ tibi familiâ duas Cornelias dabo. Primam Scipionis filiam, Gracchorum matrem. ¹⁹⁶ duodecim illa partus, totidem funeribus recognouit. & de ceteris facile est, quos ¹⁹⁷ nec editos, nec amissos ciuitas sensit: Ti. Gracchum, & Caium, quos etiam qui bonos viros negauerit, magnos fatebitur, & occisos vidit, & ¹⁹⁸ insepultos. consolantibus tamen miseramque dicentibus, Numquam, inquit, non felicem me dicam, quæ ¹⁹⁹ Gracchos peperit. Cornelia ²⁰⁰ Liuium Drusum, ²⁰¹ clarissimum iuuenem, illustris ingenij, vadentem per Gracchorum vestigia, imperfectis tot rogationibus, ²⁰² intra penates interemptum suos amiserat, incerto cædis auctore: tamen & acerbam mortem filij, & inultam, tam magno animo tulit, quàm ipse ²⁰³ leges tulerat. Iam cum fortunâ in gratiam, Marcia, reuertèris, si tela, quæ in ²⁰⁴ Scipiones, Scipionumque matres ac ²⁰⁵ filios egit, quibus

C *sacrorum) hunc ritum. Nam & summus eorum Pontifex nec cadaver tangebatur, nec funeris causâ in luctu aut aliâ veste erat: vt semper scilicet castus purusque, preces concipere posset, & immolare. Philo, de Monarchiâ.*

185. FLENTE POPULO.] *Qui tamen habitum vocalesque dolentium, simulatione magis, quàm libens induebat, domumque Germanici reuiuifcere occultis lætabantur. Tacitus IV. Ann.*

186. NON FLEXIT.] *Aliàs constans aut rigidus, etiam per omnes eius valetudinis dies, nullo metu, an vt firmitudinem animi ostentaret, etiam defuncto, necdum sepulto, Curiam ingressus est: & effusum in lacrimas Senaturn, victo gemitu, simul continuâ oratione, crexit. Tacitus.*

D 187. SVOS PERDERE.] *Callide ad Seianum refert, quem etsi amatum, & in arcanâ gratiâ, tamen ex suspitione afflixit & sustulit. Itaque monuit eoispo facto, quàm duraret animo etiam ad sanguinem suum perdendum, nedum ad amicos aut ad fines.*

188. NON EXCEPIT.] *Eximios non habuit, non prateriuit.*

189. SINE DILECTV.] *Pedo: Quaque ruit, furibunda ruit, totumque per orbem*

Fulminat, & cæcis cæca triumphat equis.

190. IUBE.] *Mens, Iubet, & mox, rationi.*

CAP. XVI. 191. LVCRETIA.] *Qua occasione morte suâ prebuit.*

192. LVCRETIÆ.] *Nec enim sine eâ excitatus fuisset.*

193. CLOELIAM.] *Bello cum Porrenâ, inter obsi-*

des, flumen in equo tranauit, & alios secum duxit. In Liuij & Diomysio tota narratio.

194. EQVESTRI.] *Plinius libro XXXIV. cap. VI. Liuius lib. II.*

195. PVLVINVM.] *Id est lecticam, in quâ puluinus.*

196. DVODECIM.] *Vide Plutarchum in Gracchis, consentientem.*

197. NEC EDITOS.] *Non enim publicè nobiles se, vllâ virtute aut factis, fecerant. iuuenes aut pueri mortui.*

198. INSEPVLTOS.] *In Tiberim proiectos.*

199. GRACCHOS PEPERI.] *Tales & tantos scilicet viros. & verè estimanti, magni futre, sed culpa aliquâ suâ, & maximâ fasorum oppressi. Aliud eius magnificum dictum in Plutarcho: cum in locis sacris oppressi essent, Dignos mortuis tumulos eos esse.*

200. LIVIVM DRVSVM.] *Scripti omnes, diui Drusi. Lege, Liuij Drusi: id est, vxor Liuij Drusi, sermone Romano. Metella Crafi, Terentia Ciceronis. Fuit hic C. Liuius Drusus, Marci pater, Tribuni, de quo sequitur.*

201. CLARISSIMVM IVV.] *Quem iam dixi, Marcum.*

202. INTRA PENATES.] *Domu suâ, dum saluatur. Vide de Brev. vitæ. cap. VI.*

203. LEGES TVL.] *Alias sauentè Senatu, quâsdam populo, extremas neutro.*

204. SCIPIONES.] *Nihil de Scipionibus antea, sed vide tamen Consol. ad Polyb. cap. XIII.*

205. FILIOS.] *Filias, ex hac quidem recitatione.*

206. NVL-

Cæsares petiit, ne à te quidem continuit. Plena & infesta variis casibus vita est: à quibus A
nulli longa pax, vix induciæ sunt. Quattuor liberos sustuleras, Marcia. ²⁰⁶ nullum aiunt
frustra cadere telum, quod in confertum agmen immissum est. Mirum est, tantam
turbam non potuisse sine inuidiâ damnove præteruehi? At hoc iniquior fortuna fuit,
quòd non tantum filios eripuit, sed elegit. Numquam tamen iniuriam dixeris, ²⁰⁷ ex
æquo cum potentiore diuidere: duas tibi reliquit filias, & harum nepotes: & ipsum
quem maximè luges, ²⁰⁸ prioris oblita, non ex toto abstulit. Habes ex illo duas filias. si
malè fers, magna onera: si benè, magna solatia. In hoc ²⁰⁹ te perduxit, vt illas cum vi-
deris, admonearis filij, non doloris. ²¹⁰ Agricola, cæcis arboribus, quas aut ventus ra-
dicitus euulsit, aut contortus repentino impetu turbo perfregit, subolem ex illis refi-
duam fouet, & amissatam semina statim plantasque disponit: & momento (nam vt in
damna, ita ad incrementa rapidum veloxque tempus est) adolefcunt amissis lætiora.
Has nunc Metilij tui filias in eius vicem substituit: & vacantem locum exple. Vnum
dolorem, geminato solatio leua. Hæc quidem natura mortalium est, vt nihil magis pla- B
ceat, quàm quod amissum est. iniquiores sumus aduersus relicta, creptorum desiderio.
sed si æstimare volueris, quàm tibi valdè fortuna, etiam cum sauerit, pepererit, scies te
XVII. habere plus quàm solatia. Respice ²¹¹ tot nepotes, duas filias. Dic illud quoque, Mar-
cia. moueret me, si esset cuique pro moribus fortuna, numquam mala bonos sequerentur:
nunc video, exempto discrimine, & eodem modo, malos bonosque iactari. Graue
est tamen, quem educaueris iuuenem, iam matri, iam patri præsidium ac decus, amitte-
re. Quis negat graue esse? sed humanum est. Ad hoc genita es vt perderes, vt perires,
vt sperares, metueres, alios teque inquietares, mortem & timeres & optares, &, quod est
peffimum, numquam scires cuius esses ²¹² status. Si quis Syracufas petenti diceret: Om-
nia incommoda, omnes voluptates futuræ peregrinationis tuæ antè cognosce, deinde ita
nauiga. Hæc sunt quæ mirari possis. videbis primùm ipsam insulam ab Italiâ angu-
sto intercisam freto, quam continenti quondam cohasisse constat: subitum illò mare
irrupit, & *Hesperium Siculo latus abscidit:*
deinde videbis (licebit enim tibi auidissimum maris verticem ²¹³ stringere) illam fabu- C
losam, Charybdim dico, quàm diu ab austro vacat, quietam; at si quis inde ventus spi-
rauit, hiatu magno profundoque nauigia sorbentem. Videbis celebratissimum carmi-
nibus fontem ²¹⁴ Arethusam, nitidissimi ac perlucidi ad imum stagni, gelidissimas aquas
profundentem: siue illas ibi primùm ²¹⁵ nascentes inuenit, siue immersum terris
²¹⁶ flu-

206. NULLVM AIUNT.] Rectè, aut quod in Pin-
ciani quibusdam: nullum amat.

207. EX ÆQVO.] Nam duos sustulit, duas
reliquit.

208. PRIORIS.] Filij alterius, qui antè obierat.

209. TE PERDUXIT.] Vellem, tibi produxit:
aut ceritè, in hocce produxit.

210. AGRICOLA.] Ingeniosa & apposita compa-
ratio. quam & reperio in Telete Pythagorico, ò insi-
gni viro, vt fragmenta eum ostendunt. Οὐ γὰρ ὁρῶν ὡς
ἔστι βελδομοδύμους ὁ Στίλπον. τὸ δὲ διὰ τὰς ἀπογο-
μύρους τῆς Λαϊπῶν ἐλιγυρεῖν. γεαργὸς δὲ ποιεῖ τῆτο.
Ἐδὲ ἂν τῆς δ' ἄδρον ἔπρον τι γίνηται, καὶ τὰ ἄλλα
περὶ σικυλοῦ. ἀλλὰ τῆς Λαϊπῶν ἐπιμελοδύμους, πε-
ρῆται τῆ τὸ σικυλοῦ ποτὸς χρεῖαν ἀνασπῆσθῶν: Nec
enim rectè cõfulere sibi Sulpõ dicit, qui ob mor-
tuos & defectos obliuiscuntur viuorum aut neg-
legunt. Agricola non id facit. nec siquid stirpium
arborumve exaruit, etiam reliquas præterea ex-
scindit: sed curam potiùs earum gerens, cona-
tur damnum ex vnus interitu factum implere &
reficere.

211. TOT NEPOTES.] Nempe & ex filiabus ne-
potes, vt antè dixit. nam ex Metilio, duas filias
dumtaxat.

CAP. XVII. 212. STATUS.] A parte anima,
mortalis illa, an immortalis. Liber meus, Stares.

213. STRINGERE ILLAM.] Non germana hæc
tota lectio, atque alia eruenda è libris. Meus: re-
stringere stratam illam fabulosam Caripidis aquam
diu ab Austro vocaturam, siquid inde vehemen-
tius spirauit. cui consentiunt ferè alij, aut leuiter dis-
cedunt. Faciebam: stratam illam fabulosam Cha-
rybdim, quamdiu ab Austro vacat: verum siquid
inde vehementius spirauit. Verè, & cum momento
sententiæ. nam Charybdis stratam placida est, quam-
diu nihil ab Austro increpat: cum ab illo, turbatur
& in vertices rotatur. Ne longè fidem petam, Seneca
ipse epist. LXXIX. Fac nos certiores vtrum vno
tantum vento agatur in vortices. Et expressius
epist. XI V. Temerarius gubernator contempfit
Austri minas. ille est enim qui Siculum pelagus
exasperet, & in vortices cogat. Ad ea loca.

214. ARETHVSAM.] Syracusarum fontem. de
quo vberit noster Quæst. Natur. III. cap. XXVI. &
lib. VI. cap. VIII. vt alios emittam.

215. NASCENTES.] Alij libri aliter: at meus,
nascentes inuenit, siue ipsum terris. quod nec uere
spernas. Ita ad Fontem hæc referantur, & id uerbi
ἑαὶ νομῶν repetendum.

A²¹⁶ flumen integrum subter tot maria, & à confusione peioris vndæ seruatum, reddidit. Videbis²¹⁷ portum quietissimum omnium, quos aut natura posuit in tutelam classium, aut adiuit manus, sic tutum, vt ne maximarum quidem tempestatum futuri locus sit. Videbis vbi²¹⁸ Athenarum potentia fracta: vbi²¹⁹ tot millia captiuorum, ille excisis in infinitam altitudinem faxis, ²²⁰ nobilis carcer incluserat: ipsam²²¹ ingentem ciuitatem, & ²²² laxius territorium, quàm multarum vrbium fines sint: tepidissima hiberna, & ²²³ nullum diem sine interuentu solis. Sed cum omnia ista cognoueris, grauis & insalubris ætas hiberni cæli beneficia corrumpet. Erit Dionysius illic tyrannus, libertatis, iustitiæ, legum exitium, dominationis cupidus etiam ²²⁴ post Platonem, ²²⁵ vitæ etiam post exsilium: alios vter, alios verberabit, alios ob leuem offensam iubebit detruncari: accerser ad libidinē mares feminasque, & inter fœdos regiæ inteimperantiæ greges parum erit simul ²²⁶ binis coire. Audisti quid te inuitare possit, quid abstertere: proinde aut nauiga, aut resiste. Post hanc denunciationem, si quis dixisset intrare se Syracusas velle, B²²⁷ fatissime iustam querelam de vlllo, nisi de se, habere posset, qui non incidisset in illa, sed prudens sciensque venisset? Dicit omnibus nobis natura: Neminem decipio. tu si filios sustuleris, poteris habere formosos, poteris & deformes: & si fortasse tibi multi nascentur, esse ex illis aliquis tam seruator patriæ, quàm proditor poterit. Non est quòd desperes tantæ dignationis futuros, vt nemo tibi ²²⁷ propter illos maledicere audeat: proponere tamen & tantæ futurorum turpitudinis, vt ipsi ²²⁸ maledictum sint. Nihil verat illos tibi suprema præstare, & ²²⁹ laudari te à liberis tuis: sed sic te para, tanquam in ignem positura, vel puerum, vel iuuenem, vel senem. Nil enim ad rem pertinent anni: quoniam nullum non acerbum funus est, quod ²³⁰ parens sequitur. Post has leges propositas, si liberos tollis, ²³¹ omni deos inuidiâ liberas, qui tibi nihil sponderunt.

Ad hanc XVIII.

ima-

216. FLUMEN.] *Alpheus.*

C²¹⁷ PORTUM.] *Duplicem quidem. quorum maior ad LXXX. stadia patet Straboni. Describunt cum alijs, tum Cicero v. in Verrem, & iv. addit etiam elogio: Nihil esse pulchrius, quàm Syracusarum inuentia ac portus.*

218. ATHENARVM.] *Ducibus Nicias & Demosthene, cum terrâ mariq; victi, caesi, capti fuerunt.*

219. TOT MILLIA.] *Septem millia Diodoro.*

220. NOBILIS CARCER.] *A Mureto est. nam vulgati libri Nablius. At scripti, nauilius, vel nauilius, ut est in meo. Puto verum, natiuus carcer. Nam ita se habet. carcer ille à Dionysio tyranno in vino saxo excisus totus est. & deinceps etiam auctus. Cicero in Verrem: Latomias Syracusanas omnes audistis plerique etiam nostis. Opus est ingens, magnificum, regum ac tyrannorum. Totum est ex saxo in mirandam altitudinem depresso, & multorum operis penitus exciso. Nihil tam clausum ad exitus, nihil tam septum vindique, nihil tam tutum ad custodias nec fieri nec cogitari potest. Ergo verè natiuus carcer, manu tamen adiutus. Adde Pincianum legere, lautumius carcer.*

221. INGENTEM CIVIT.] *Cicero iv. in Verrem, Syracusas maximam esse Græcarum vrbium, pulcherrimamque. Linius xxv. valte magnitudinis vrbem. Quam vasta, Strabo prodit, qui stadia circumdat CLXXX. Ea sunt miliaria circiter XXI. Vt hoc quoque accedat firmanda, ac credenda tandem, magnitudini Romana, asserta à nobis in Admirandis.*

222. LAXIVS TERRITORIVM.] *Ineptè. quid hic de territorio, aut quæ comparatio cum similibus Libri scripti torritam, & quidam turritam. Id omnino tenendum, & manet in illa vrbis magnitudine: quàm*

eâ dictione assertit, quòd laxius turribus (id est manibus, in quibus turres olim crebra) cincta sit, quàm pateant vel fines & territorium altat vrbium. Vide tamen, an hoc ipso sensu, laxius terminatam, malis.

223. NULLVM DIEM.] *Cicero in Verrem: Syracusarum hic situs atque natura esse loci cælique dicitur, vt nullus vnquam dies tam magnâ turbulentaque tempestare fuerit, quin aliquo tempore solem eius diei homines viderent. Hanc laudem & cum Rhodo Plinius communicat: Rhodi & Syracusis numquam tanta nubila obduci, vt non aliquâ horâ sol cernatur.*

224. POST PLAT.] *Qui ab eâ conatus auocare.*225. VITÆ.] *Quam Corinthi factè egit.*226. BINIS.] *Tiberius imitatus. sileo.*227. PROPTER ILLOS.] *Nam tales liberi, præsidium, non decus tantum, parentibus.*228. MALEDICTVM SINT.] *Tam inquinati & maculosi, vt vel dixisse eos filios tuos, sit conuiciari & malè dicere. Nam sicut gloria ex bonis clarisq; ad parentes dimanat, sic & infamia ex alijs.*
229. LAVDARI TE.] *Romano more, pro Rostris, oratione funebri.*
230. PARENS SEQVITVR.] *Qui communi ac naturæ lege, præire debuerat. Ideo in monumentis adfida hæc querela. vt:*

Quod decuit natum patri præstare sepulto,
Hoc contrâ nato præstitit ipse parens.
Alibi: Monumentum, quod patri filius facere debuerat. Et alibi:

— à patre mcesto
Acceptit tumulos, quos dare debuerat.
Vide supra, cap. 1.

231. OMNI INVIDIA.] *Quam frustra querelis tuis moues, & iniquos appellas.*

CAP.

imaginem aedem totius vitæ introitum referamus. Syracusas visere deliberanti tibi, A quicquid delectare poterat, quicquid offendere, exposui: puta nascenti me tibi venire in consilium. intratura es ²³² urbem diis hominibusque communem, omnia comple-xam, certis legibus ²³³ æternisque devinctam, indefatigata celestium officia voluentem. Videbis illic innumerabiles stellas, miraberis ²³⁴ vno sidere omnia impleri, solem quo-tidiano cursu diei noctisque spatia signantem, ²³⁵ annum in æstatem hiememque æqua-liter diuidentem. Videbis nocturnam lunæ ²³⁶ successionem, à ²³⁷ fraternis occurtioni-bus lene remissumque lumen mutuante, & modò ²³⁸ occultam, modò ²³⁹ toto ore ter-ris imminentem, accessionibus damnisque mutabilem, semper ²⁴⁰ proximè dissimilem. Videbis ²⁴¹ quinque sidera diuersas agentia vias, & ²⁴² in contrarium præcipiti mundo nitentia: ex horum leuissimis motibus ²⁴³ fortunæ populorum dependent, & maxima ac minima proinde formantur, prout æquum iniquumve sidus incessit. Miraberis con-lecta nubila, & cadentes aquas, & ²⁴⁴ obliqua fulmina, & cæli ²⁴⁵ fragorem. Cùm fatia-tos spectaculo supernorum in terram oculos deieceris, excipiet te alia forma rerum, ali-terque mirabilis. Hinc camporum in infinitum patentium fusa planities; hinc mon-tium magnis & niualibus surgentium iugis, erecti in sublime vertices; deiectus flumi-num, & ²⁴⁶ ex vno fonte in Orientem Occidentemque defusi amnes; & summis cacu-minibus nemora nutantia, & tantum siluarum cum suis animalibus, auiumque concen-tu dissono. Varij urbium situs, & secluse nationes locorum difficultate. quarum aliæ se in erectos subtrahunt montes, aliæ ripis, lacu, vallibus, palude circumfunduntur: ²⁴⁷ ad-iuta cultu feget, & arbuta sine cultore fertilia, & riuorum lenis inter prata discursus, & amœni sinus, & littora in portum recedentia, sparset tot per vastum insulæ, quæ inter-uentu suo ²⁴⁸ maria distinguunt. Quid lapidum gemmarumque fulgor, & inter rapi-dorum cursum torrentium ²⁴⁹ aurum arenas interfluens, & in mediis terris, medioque rursus mari ²⁵⁰ nitentes ignium faces, & ²⁵¹ vinculum terrarum Oceanus, continuatio-

nem

CAP. XVIII. 232. VRBEM.] *Id est, hunc orbem. Cicero III. De Finib. Mundum esse cen-sent (Stoici) quasi communem urbem, & ciuita-tem hominum & deorum. Nos Phys. II. Diss. VII.*

233. ÆTERNISQVE.] *Quamdiu stabit, nam ex tuâ mente & Stoicorum, & Seneca, non hac æterna.*

234. VNO SIDERE.] *Sole. Vide II. Physiol. Dissert. XII.*

235. ANNUM IN.] *Meus liber: annuo spa-tio ætates.*

236. SUCCESSIONEM.] *Succedit enim in vicem occasiam Solis.*

237. FRATERNIS OCC.] *Meus & plerique scri-psi: superis occurribus.*

238. OCCULTAM.] *Silentem, tenui aut nul-lo lumine.*

239. TOTO ORE.] *Plenam & vndique col-lustratam.*

240. PROXIMÆ DISS.] *Diuersam ab eâ, quæ vltimò fuit.*

241. QVINQVE SID.] *Erratica.*

242. IN CONTRARIUM.] *Proprio suo motu lata, contra primum illum motum.*

243. FORTUNÆ POP.] *Et hic & sapius fata ne-ctit astris: neque his quinque tantum, sed omnibus. Vide Physiol. II. Diss. XIII.*

244. OBLIQA.] *Ita enim feruntur, & causa est, quod ignea illa natura alium petit, vis & elisio deorsum agit. Ergo in latus, vtrique causa obsecuta feruntur.*

245. FRAGOREM.] *Tonitru.*

246. EX VNO FONTE.] *Nimum est, ne ex mon-te quidem vno, si certa & vera amamus. Nam hac ad*

Rhenum & Danubium spectant: quorum ille in C Occasum, iste in Orientem diuersus fertur. In Adulâ monte Rhenus oritur, satis procul inde in Abnobi monte, siue prope Rauracos montes, vt Ammianus designat, Danubius, in Sueuis. Itaque inter fontes (hodie simus) grande intervallum, & plus centum miliarium. Si de Rhodano & Rheno sensisset, ve-rius foret: quod non potest, quia non ille ad Orientem. Et cum Seneca etiam Claudianus, tanto posterior:

Prominet Hercyniæ confinis Rætia siluæ,
Quæ se Danubij iactat Rheniq; parentem.
Etsi ille minus errat, qui communiter de Rhetiâ scri-bit. Senecam non excusamus, nisi si opinio illorum fuit originem Danubij in Oeno esse: qui sanè vicinus Rheno surgit, & longo tractu in Danubium fluit.

247. ADIVTA CVLTU.] *Meus, Ad vitam fru-ctus, feget: & sanè plerique etiam scripti fructus, aut fructu.*

248. MARIA DISTIN.] *Meus, patriam distin-guunt: at alij quidam scripti, paria. Quod ferri po-tesst, & equalitas, inquit, illa maris & par facies va-riatur ab insulis.*

249. AVRVM ARENIS.] *Vt in Tago, Pætolo, Hermo, hodie India noua fluentis.*

250. NITENTES IGN.] *Quas in medio mari ponit, insulis nempe aut collibus, qui ibi sic ardent. Vul-cania insula tales, Aenaria, & plures.*

251. VINCVLM TERR.] *Declamator in Suasoria 1. Oceanus totius orbis vinculum, terrarumq; custodia. Rectè: nec enim terra sicca & arida per se, sine humore constet, quin diffluat: & ideo vt Pliny verba sunt, terram totam intrâ, extrâ, suprà, venis, vt vinculis, discurrentibus Oceanus ligat.*

252. TRI-

A nem gentium ²⁵² triplici sinu scindens, & ²⁵³ ingenti licentiâ exæstuans? Videbis his inquietis, & sine vento fluctuantibus aquis immani & ²⁵⁴ fidem excedenti magnitudine terrentia animalia, quædam grauiâ & alieno se ²⁵⁵ magisterio mouentia, quædam ²⁵⁶ velocia, concitatis perniciores remigiis, quædam ²⁵⁷ haurientia vndas, & magno prænauigantium periculo efflantia. Videbis hic nauigia, quas non nouere terras quærentia. Videbis nihil humanæ audaciæ intentatum, ²⁵⁸ erisque ei spectatrix, & ipsa pars magna conantium: disces, docebisque artes, alias quæ vitam ²⁵⁹ instruant, alias quæ ²⁶⁰ orment, alias quæ ²⁶¹ regant. Sed istic erunt mille corporum & animorum pestes, & bella, & latrocinia, & venena, & naufragia, & intemperies calidiorumque, & carissimorum acerba desideria, & mors, incertum ²⁶² facilis, an per pœnam cruciatumque. Delibera tecum, & perpende quid velis. vt in illa venias, ²⁶³ per ista exeundum est. Respondebis, velle te viuere. ²⁶⁴ Quidni? ²⁶⁵ imò, puto, ad id non accedes, ex quo tibi aliquid detrahi doles. Viue ergo, vt conuenit. Nemo, inquis, nos consuluit. Consulti sunt de nobis

B parentes nostri: qui cum condicionem vitæ nossent, in hanc nos sustulerunt. Sed XIX.
vt ²⁶⁶ ad solatia veniam, videamus primum quid curandum sit, deinde quemadmodum. Mouet lugentem desiderium eius, quem dilexit. id per se tolerabile apparet. Absentes enim abfuturosque, dum viuerent, non flemus, quamuis omnis vsus illorum nobis & conspectus ereptus sit. Opinio est ergo, quæ nos cruciat: & tanti quodque malum est, quanti illud ²⁶⁷ taxauimus. In nostrâ potestate remedium habemus. Iudicemus illos abesse, & ²⁶⁸ nosmetipsi fallamus: dimissimus illos, imò, consecuturi ²⁶⁹ præmissimus. Mouet & illud lugentem: Non erit qui me defendat, qui à contemptu vindicet. Vt minimè probabili, sed vero solatio vtat: in ciuitate nostrâ plus gratiæ orbitas confert, quam eripit. Adeoque senectutem solitudo, quæ solebat destruere, ad potentiam

252. TRIPLICI SINU.] Quomodo? Vt in quatuor partes terra scindatur, & quæque earum chlamydem referat: caipisa chlamys à tribus partibus Oceano cingatur. Ita enim veteres (nec absurdè, aut falsò omnino) considerauerunt, & suspitione attigerunt, quæ hodie magis nota. Hoc est, quod Strabo lib. 11. in Somnium, cap. ix. scribit. Quædam terram QUADRIFARIAM diuidi, & quædam HABITATIONES INSULAS esse. Vide me supra explicantem, Physiol. lib. 11. Dissert. XVII.

253. INGENTI LICENTIA.] Nullâ, si de ordinario estu accipis, qui horas suas & legem habet, seruati. Sed exæstare dicit, id est redundare & in terras effluere, ventis aut tempestate impulsis.

254. FIDEM EXCEDENTI.] Interpolata ista, & vox, fidem, nulla est priscis libris. qui dumtaxat: & excedenti terrentia magnitudine. Quod etsi aliquo sensu teneas, quanto meliore & veriore, terrena? Ita enim emendo, & Plinij cap. 1. lib. ix. aduoco, in quo ipsa inscriptio: Quare in mari maxima animalia? & orditur: Sunt autem complura in iis, maiora etiam terrestribus. Certè maiora, vt Balena, Puffus, Physeteres: & caussa euidens (aut idem scriptor) humoris luxuria.

255. MAGISTERIO.] Idem Plinius illustret ix. cap. ult. Amicitia exempla sunt Balena & Musculus. quando pragraui superciliorum pondere obrutis eius oculis, infestantia magnitudinem vada prænatans demonstrat, oculorumque vice fungitur.

256. VELOCIA.] Vti Delphinus. de quo idem ille scriptor: ocior volucre, ocior telo.

257. HAURIENTIA.] Hoc ad Physeterem, vnde ei nomen, ἄπὸ τῆς φθοῦν, ab efflando. Plinius: Columnæ modo se atollens, altiorque nauium velis, diluuium quandam eructans. At Strabo lib. 111.

non ipsum sic attolli, sed spiritum & efflatum illum columna assimilat, verius fortasse: ἄπὸ φυσήπου ἀναφυσάντων, φυσήπου τῆς φυσῆδος ἢ φυσήπου τοῦ φυσήπου: Physeteres cum reflant, sit species columnæ cuiusdam nubilæ procul inuentibus.

258. ERISQUE EI.] Liber meus, erisque eius specteris, & ipsa. Quidam, eius expertrix. Dubito an non, erisque & suspexitrix. Tu, inquit, & suspicies illos magna conantes, & imitaberis. Quomodocumque, & non ei, scribe.

259. INSTRVANT.] Vt sunt mechanicae.

260. ORNENT.] Liberales.

261. REGANT.] Philosophicae.

262. FACILIS.] Nec spernam, fatalis.

263. PER ISTA.] Latrocinia, venena, mortes.

264. QUIDNI? Responso est eius, quæ quasi rogatur: & asserit.

265. IMO PVTO.] Iterum Seneca, siue interrogatoris, qui damnat responsum. Tum viuere? imò non debebas Marcia, quæ doles aliquid tibi detrahi ex iis, quæ pacto conuento omnia poterant. Aliquid, nempe filium. Vide tamen an non legendum: viuere? Quin imò, puto.

CAP. XIX. 266. AD SOLATIA.] Pars secunda libelli, prior habuit exempla & rationes vincendo dolori: hæc lenimenta, & vt ipsi, solatia.

267. TAXAVIMVS.] Pretium ei aut pœdam dedimus.

268. NOSMETIPSI FALLAMVS.] Bene est, & capimus: tamen meus & alij aliquot, nosmetipsi non fall. cum negatione. Scruem, sed legem fallemus. Age, inquit, putemus non periisse, sed abesse in aliqua peregrinatione: & reuera non fallemus, quia sunt, etsi in alio loco.

269. PRÆMISSIMVS.] Totus hic locus in Antiphane:

tiam ducit, vt quidam odia filiorum simulent, & liberos ²⁷⁰ seruent, & orbitatem ²⁷¹ man-
 nu faciant. Scio quid dicas: Non mouent me detrimenta mea. etenim non est dignus
 solatio, qui filium sibi decessisse, sicut ²⁷² mancipium, molestè fert: cui quicquam in fi-
 lio respicere, præter ipsum, vacat. Quid igitur te, Marcia, mouet? vtrum, quòd filius tuus
 decessit: an, quòd non diu vixit? Si quòd decessit, semper debuisti dolere: semper enim
 scisti mori. Cogita, nullis defunctum malis affici. illa quæ nobis inferos faciunt terribi-
 les, fabula est. Nullas scimus imminere mortuis tenebras, nec ²⁷³ carcerem, nec flumina
²⁷⁴ flagrantia igne, nec ²⁷⁵ obliuionis amnem, nec ²⁷⁶ tribunalia, nec reos vllos in illâ li-
 bertate tam laxâ: nullos iterum tyrannos. Luserunt ista poëta, & vanis nos agitauere
 terroribus. Mors omnium dolorum & solutio est, & finis: vltra quam mala nostra non
 exeunt, quæ nos in illam tranquillitatem, in quâ ²⁷⁷ antequam nasceremur iacuimus, re-
 ponit. Si mortuorum aliquis miseretur, & non natorum misereatur. Mors nec bonum
 nec malum est. Id enim potest aut bonum aut malum esse, quod aliquid est: quod verò
 ipsum nihil est, & omnia in nihilum redigit, nulli nos fortunæ tradit. Mala enim bo-
 naque circa aliquam versantur materiam. Non potest id fortuna tenere, quod natura
 dimisit: nec potest miser esse, qui nullus est. Excessit filius tuus ²⁷⁸ terminos, intra quos
 seruitur. Excepit illum magna & æterna pax: non paupertatis metu, non diuitiarum
 curâ, non libidinis per voluptatem animos carpentis stimulis incessitur, non inuidiâ fe-
 licitatis alienæ tangitur, nec suæ premitur, nec conuiciis quidem vllis verecundæ aures
 verberantur: nulla publica clades ²⁷⁹ conspicitur, nulla priuata: non sollicitus futuri
 pendet ²⁸⁰ ex euentu, semper in deteriora dependenti. Tandem ibi constitit, vnde nil
 cum pellat, vbi nil terreat. O ignaros malorum suorum, quibus non mors vt opti-
 mum inuentum naturæ laudatur! quæ siue felicitatem includit, siue calamitatem repe-
 lit, siue satietatem aut lassitudinem senis terminat, siue iuvenile æuum, dum meliora
 sperantur, in flore ²⁸¹ deducit, siue pueritiam ²⁸² ante duriores gradus reuocat: omni-
 bus

XX.

Περὶ δὲ τῆς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ τῶν περὶ τὸν οὐρανὸν
 οὐδὲ τὸ θεῶν, ἀλλὰ τὴν ἑαυτοῦ ὁδὸν,
 ἢ τὴν ἀσπίδα ἐν ἀναγκαίῳ ἔχον,
 Περὶ τῆς ἀσπίδος. ἔτα γὰρ ἡμῶν ὅτι
 εἰς ταῦτο καταγώγιον αὐτοῖς ἔξωθεν,
 Κοπή τὸν ἄλλον συνδιαστῆναι χρόνον:
 Lugere amicos mortuos modicè decet.
 Non mortui etenim sunt, sed illam ipsam viâ,
 Quam mox necessum inire nobis omnibus,
 Illi præiuerunt. & ecce postmodum
 Transgressi in vnum idemque diuersorium,
 Coniuncti agemus quidquid æui reliquū est.
 Noster epist. XCIX. Quem putas periisse, præmi-
 sus est. Pia, pulchra, quis neget? & sensus, si non
 oris, Christiani.

270. SERVENT.] Placet Gruteri suspicio, imò cor-
 rectio: ciuerent. Eiurantur liberi, qui velut iuramen-
 to negantur, quod sit in Abdicatione, quòd velim hæc
 relata. Nam tales extra domum & familiam sepositi,
 spem aliis faciebant in vacuum veniendi. Quod ad
 verbum, adi De Benef. VI. cap. IV.

271. MANU FACIANT.] Sponte & vltro faciunt
 se orbos. Phrasis valde amata Seneca, & panè vni fa-
 miliaris. De Brevit. vit. cap. III. Adiuce morbos,
 quos manu fecimus: intemperie & luxu. Epist. LIX.
 Finem non operiri, sed manu facere: arcessere,
 & sponte sumere. De Irâ III. cap. XI. Magna pars
 querelas manu fecit: ipsa inuenit & formauit. De
 Beneficiis VI. cap. XLI. Occasiones reddendorum
 beneficiorum obseruare, non manu facere. Vultur
 & aliter paulò, pro arte & industriâ facere. Vide
 epist. LXXXIX. & XCI. & CXV. & LIII. De Irâ II.
 cap. VIII. Alij qui sic vsi, pauci occurrunt. In Plinio

est, libri xviii. Praefat. de Venenis: Ne iis quidem
 que nascuntur contenti, quando plura eorum ge-
 nera humanâ manu fiunt. In Statio i. Thebaid.

Partiti versant populorum fata, manuq;
 Fortunam fecere leuem.

De Eteocle & Polynice, quorum alteri graue fuisse
 priuari regno: ergo, inquit, ingenio leuarunt fortu-
 nam, alternis imperare commentis.

272. MANCIPIVM.] In quo damnum magis,
 quam affectus mouet.

273. CARCEREM.] Erebi claustra, vt poëta.

274. FLAGRANTIA.] Phlegæontem.

275. OBLIVIONIS.] Leten.

276. TRIBVNALIA.] Minois, Rhadamâsibi, Ataci.

277. ANTEQVAM NASC.] Similes ergo illi tem-
 poris Plinianum hoc sit: Nec magis à morte sensus
 vllus aut corpori aut animæ, quam ante natalem.
 Sed & noster in Epist. LIV. quam vide. Sape sic in
 immortalitate vacillas.

278. TERMINOS.] Huius vitæ.

279. CONSPICITVR.] Meus & alij, prospicitur.
 quod malum ob sequentia, & futuri metum hic tangit.

280. EX EVENTV.] In meo, & ex euentu sem-
 per incertiora dependenti. Fortasse, rependenti.
 Non pendet, inquit, futuri anxius: idq; ex euentu,
 qui semper incertiora rependit. Nec enim vnquam se-
 curitas, & vbi finem curæ censes, alia subnascitur.
 Vulgata tamen non displicet: & verum est, in deterio-
 rares & animos nostros inclinare. Quo sensu nec
 malè: & euentus semper i. d. dependet. Euentus,
 gignendi casus esset.

CAP. XX. 281. DEDVCIT.] Velim, educit.

282. ANTE DVRIOR.] Aetatis securitæ.

Nam

A bus finis, multis remedium, quibusdam votum, de nullis melius merita, quam de his ad quos venit²⁸³ antequam inuocaretur. Hæc seruitutem inuito domino²⁸⁴ remittit: hæc captiuorum cathenas leuat: hæc è carcere educit, quos exire imperium impotens vetuerat. hæc exsulibus in patriam semper animum oculosque tendentibus, ostendit, nihil interesse inter quos quisque iacet. hæc, vbi res communes fortuna malè diuisit, & æquo iure genitos, alium²⁸⁵ alij donauit, ²⁸⁶ exæquat omnia. hæc est quæ nihil quicquam alieno fecit arbitrio. hæc est, in quâ nemo humilitatem suam sensit. hæc est quæ nulli paruit. hæc est, Marcia, quam pater tuus concupiuit. Hæc est, inquam, quæ efficit, vt nasci non sit supplicium: quæ efficit, ²⁸⁷ vt non concidam aduersus minas casuum, vt seruare animum saluum ac potentem sui possim. Habeo ²⁸⁸ quò appellam. Video istic ²⁸⁹ cruces non vnus quidem generis, sed aliter ab aliis fabricatas. alij capite conuersos in terram suspendere, alij ²⁹⁰ per obscœna stipitem egerunt, alij brachia ²⁹¹ patibulo explicauerunt. Video fideiulas, video verbera: & membris & singulis articulis ²⁹² singula B machinamenta: sed video & mortem. Sunt istic hostes cruenti, ciues superbi: sed video istic & mortem. Non est molestum seruire, vbi si domini pertæsum est, licet ²⁹³ vno gradu ad libertatem transire. ²⁹⁴ contra iniurias vitæ, beneficium mortis habeo. Cogita, quantum boni opportuna mors habeat, quàm multis diutiùs vixisse nocuerit. Si Cn. Pompeium, decus istius firmamentumque imperij, ²⁹⁵ Neapoli valitudo abstulisset, indubitatus populi Romani princeps excesserat. At nunc exigui temporis adiectio fastigio illum suo depulit. Vidit legiones in conspectu suo casas: & ex illo prælio, in quo ²⁹⁶ prima acies senatus fuit, quàm infelices reliquæ sunt, imperatorem ipsum superfuisse: vidit ²⁹⁷ Ægyptium carnificem, & sacrosanctum victoribus corpus ²⁹⁸ satelliti præstitit, etiam si incolomis fuisset ²⁹⁹ penitentiam salutis acturus. quid enim erat turpius, quàm Pompeium viuere beneficio ³⁰⁰ regis? M. Cicero si eo tempore, quo Catilinæ sicas deuitauit, quibus patiter cum patriâ petitus est, concidisset, liberatâ Rep. conseruator eius: si denique filia: suæ funus ³⁰¹ secutus fuisset, etiam tunc felix mori potuit. Non vidisset

C Nam hæc mollis est, & asperiora omnia excipiunt. Statim etiam euocat legendum, aut fallor.

283. ANTEQUAM INVOG.] Ad iuuenes pertinet, quibus leta adhuc omnia, & vita in fructu est. Postea grauis, & mors inuocatur.

284. REMITTIT.] In mancipiis, quæ asserit in libertatem.

285. ALII DON.] Acutissimè Pincianus, aliis donauit: atque adeò verissimè. De rebus loquitur opibus, quas naturâ communes, Fortuna iniquè distribuit, huic multas, illi paucas.

286. EXÆQVAT.] Plautus:

— verum nos homunculi
Satillū animæ qui cūm extemplo amissimus,
Æquè mendicus atque ille opulentissimus
Censetur censu ad Acheruntem mortuus.

D Vbi legam, Æquo: vt dicat æquo censu censeri omnes, nec vt Romæ, classibus iuxta opes distinctos.

287. VT NON CONCIDAM.] Quia in grauioribus casibus (Stoico dogmate) ad hanc vltimò ibo.

288. QUÒ APPELLAM.] Fortum illum video. Meus tamen: quod appellem, quasi in iudicio: sed illud præfero.

289. CRUCES.] Hæc genera, & istis se locus, in libris De Cruce à nobis explicata.

290. PER OBSCÆNA.] A parte imâ ad superam. Seneca epist. x. i. v. Adactum per medium hominem, qui per os emergat, stipitem.

291. PATIBULO.] Quod à patendo dictum. cuiusmodi Crux transuersaria, vel decussata.

292. SINGVLA MACH.] Vox inseritur à libris, singula docuerunt machinamenta. Aptarine po-

test, si occurrunt legas? nec ineptè, qui dolorū fecit. 293. VNO GRADU.] In rupe, in flumine, in tecto, gradum pronoue: desili.

294. CONTRA INIURIAS.] Sententia haud improba, sed verba valde abeunt à libris. Erasmi quidem editio: Coram te iura vitæ beneficio. Scripti, Coram te iura beneficio; aut, vita beneficio. Legam: Contante vitâ, beneficio mortis abeo: siue etiam, morante. Sententia est, vita si moratur & tenet, at mors subuenit, si volo, & dimittit.

295. NEAPOLI.] Iuuenalis: Prouida Pompeio dederat Campania febres Optandas.

Cicero Tuscul. i. Pompeio nostro familiari, cūm grauius ægrotaret Neapoli, melius est factum. Vtrum igitur si tum esset extinctus, à bonis rebus, an à malis discessisset? Tangit & Velleius lib. ii. & Dio. xli.

296. PRIMA ACIES.] Nam ductores & honoratissimi in eâ, vt docui in Militiâ: & Senatus serè totus cum Pompeio.

297. ÆGYPTIVM.] Achillam.

298. SATELLITI.] Pinciani est, & teneo. nam libri serè omnes fatietati. Septimium autem intelligit, Romanum, & ipsius Pompeij bello Piratico, militem. Itaq; Imperatoris illius velut stipator aut satellites.

299. PENIT. SALVTIS.] A tali accepta.

300. REGIS?] Ergone ita pudendum aut nouum, Regi salutem accepto referre? Merito hoc suspectum, & de rege nihil præstat. Suspicabar gregalis, ipsius Septimij e vulgo militum.

301. SECVTVS FVISSET.] Quid? si post filiam

diffet strictos in ciuilia capita mucrones: nec diuisa percussoribus occisorum bona, vt A
 etiam ³⁰² de suo perirent: non ³⁰³ hastam ³⁰⁴ consularia spolia vendentem: nec caedes,
 nec ³⁰⁵ locata publicè latrocinia, bella, rapinas, ³⁰⁶ tantum Catilinarum. Marcum Cato-
 nem si à Cypro & hereditatis regie dispensatione redeuntem mare deuorasset, vel cum
 illâ pecuniâ, quam afferebat ciuili bello stipendium, nonne illo bene actum foret? hoc
 certe secum tulisset, neminem aufurum coram Catone peccare. Nunc annorum adie-
 ctio paucissimorum, virum libertati non suæ tantum, sed publicæ natum, coëgit Casa-
 rem fugere, ³⁰⁷ Pompeium sequi. Nihil ergo mali immatura mors attulit ³⁰⁸ Metilio:
 omnium etiam malorum remisit patientiam. Nimis tamen citò perit, & immaturus,
 Primùm, puta illum superfuisset: comprehendere quantum plurimum procedere homi-
 ni licet: quantum est? ³⁰⁹ Ad breuissimum tempus editi, citò cessuri loco, venienti in
 pactum hoc, prospicimus hospitium. De nostris ætatibus loquor, quas incredibili ce-
 leritate conuolui constat: computa vrbium sæcula. videbis quàm non diu steterint, etiam
 quæ vetustate gloriantur. Omnia humana breuia & caduca sunt, infiniti temporis nul-
 lam partem occupantia. Terram hanc cum populis, vrbibusque, & fluminibus, & am-
 bitu maris, puncti loco ponimus, ad vniuersa referentes: minorem portionem ætas no-
 stra, quàm partem puncti habet, si tempori comparatur omni: cuius maior est mensu-
 ra quàm mundi: vtpote cum ille se intra huius spatium ³¹⁰ toties remetiatur. Quid er-
 go interest id extendere, cuius quantumcumque fuerit incrementum, non multum ab-
 erit à nihilo? vno modo multum est quod viuimus: si fatis est. ³¹¹ Licet mihi vaces, &
 in moram tardatæ senectutis nouies denos centenosque percenseas annos: cum ad omne
 tempus dimiseris animum, nulla erit illa breuissimi longissimique æui differentia, si in-
 specto quanto quis vixerit spatio, comparaueris quanto non vixerit. Deinde non imma-
 turus decessit: vixit enim, quantum debuit viuere. Nihil enim illi iam vltra supererat.
 Non vna hominibus senectus est, vt ne animalibus quidem. intra quattuordecim que-
 dam annos defatigantur: & hæc illis longissima ætas est, quæ ³¹² homini prima. dispar
 cuique viuendi facultas data est: nemo nimis citò moritur, qui victurus diutiùs quàm
 vixit, non fuit. Fixus est cuique terminus: manebit semper vbi positus est: nec illum
 vltiùs diligentia aut gratia promouebit: ³¹³ scit libenter illum vltiùs diligentiam ex
 consilio perdidisse. Tulit suum, --met atq; dati peruenit ad æui. Non est itaque quòd sic re-
 oneres: Potuit diutiùs viuere. Non est interrupta eius vita, nec vnquam se annis casus
 inter-

mortuus, non vidisset hæc mala? Ille verò iam diu vi-
 derat, & strictos acie Pharsalicâ in ciuium capita
 mucrones; & bona diuisa ac subhastata, ipsius etiam
 Pompeij; & quidquid hic malorum narratur. Nam si-
 liam obuisse certum est bello Casaris Hispaniensi, haud
 diu nimis ante Casarem ipsum. Itaq; suspecta tota hæc
 clausula, & interpolationis accusanda à libris: quo-
 rum aliis alia defunt (Gruterum, si lubet, vide) meo
 hæc omnia, atque habet tantum: liberatâ republicâ
 senatusque fuisset etiam tunc felix mori potuit.
 Ex eo concinnes: republicâ Senatuque, etiam tunc.
 Sed viderint, si qui vetustiores libros forè nacti.

302. DE SVO PER.] Ipsi præmiu sua mortis ef-
 sent. Tale in Floro: Misera respublica in exitium
 suum merces erat.

303. HASTAM.] Quam Casar pro eade Iouis Sta-
 toris in foro posuit. Cicero Phil. II. & sepe de hac
 Iulianâ hæc.

304. CONSULARIA.] Nam vterque Consul
 à Pompeio steterat.

305. LOCATA.] Latrones premio publicè
 prouocati.

306. TANTVM CATIL.] Id est, tot vno tem-
 pore Catilinas: animo, quo ipse, præditos. Ita omnes
 libri, nec Pincianum audio trium Catilinarum sub-
 stituentem. Refert ad III. viros Lepidum, Antonium,

Octavianum. Sed reuera Cicero vix ea, aut eos in po-
 tentiâ illâ vidit, inter primos occisus.

307. POMPEIUM SEQVI.] Quem ceric nec
 ipsum probabat.

308. METILIO.] Libri, illi: putemq; ego, filio.
 Vox edita, est à Pinciani diuinatione.

309. AD BREVISSIMUM.] Membrum hoc totum
 dubie valetudinis. In meo: editis, citò cessuris. ve-
 nientes i. p. h. p. officium. Sed & alij aliter: ego
 nihil extrico.

310. TOTIES REMETIATUR.] Nam mundus in
 tempore voluitur, reuoluitur: atque vt Philosophus
 ait, Tempus motus quietisq; mensura est.

311. LICET MIHI.] Et hic libri valde variant:
 meus, licet mihi vaces, & in memoriam tradite se-
 nectutis viros nomines, centenos denosque per-
 censeas annos. Que sincera omnia habeo, vocula ex-
 ceptâ, & lego: Licet mihi vates. Vates sunt Sibylla,
 longæue vel ad prouerbum. Adinngæ, inquit, &
 alios viros senectæ, tradite æuo & memoria: quia
 rara sunt.

312. HOMINI PRIMA.] Nam hæc est Pueritia,
 atque in eo sine desinit.

313. SCIT LIBENTER.] Corruptrix & hic ma-
 nus. meus codex nihil horum habet, tantum: Mane-
 bit semper vbi positus est, nec illum vltiùs di-
 ligen-

A interiecit. soluitur quod cuique promissum est: ³¹⁴ eunt vi suâ fata, nec adiiciunt quicquam, nec ex promisso semel demunt: frustra vota ac studia fiunt. Habebit quisque, quantum illi dies primus adscripsit. ex illo quo primùm lucem vidit, iter mortis ingressus est, accessitque fato propior: & illi ipsi, qui adiciebantur adolescentiæ anni, vitæ detrahebantur. In hoc omnes errore versamur, vt non putemus ad mortem, nisi senes inclinatosque iam vergere: cùm illò infantia statim, & iuuenta, omnisque ætas ferat. ³¹⁵ Agunt opus suum fata: nobis sensum nostræ necis auferunt: quoque faciliùs obrepit mors, sub ipso vitæ nomine latet. Infantem in se pueritia conuertit, pueritiam pubertatis, iuuentutem senectus abstulit. Incrementa ipsa, si benè computes, damna sunt.

Querere, Marcia, non tam diu vixisse filium tuum, quàm potuisset? Vnde enim scis, an diutiùs illi expedierit? an illi hac morte consultum sit? Quem inuenire hodie potes, cuius res tam bene posita sint & fundata, vt nihil illi, procedenti tempore, timendum sit? Labuntur humana, ac fluunt: neque pars vitæ nostræ tam obnoxia aut tenera est, B quàm quæ maximè placet. Ideoque felicissimis optanda mors est: quia in tantâ inconstantia turbaque rerum, nihil nisi quod præterit, certum est. Quis tibi recepit, illud pulcherrimum filij tui corpus, & summâ pudoris custodiâ inter luxuriosæ vrbs oculos ³¹⁶ conseruatam, potuisse ita morbos euadere, vt ad senectutem formæ illasum perferret decus? Cogita animi mille labe. neque enim recta ingenia, qualem in ad- XXII. lescentiâ spem sui fecerant, vsque in senectutem pertulerunt: sed interuersa plerumque sunt. Aut fera, eoque fœdior luxuria inuasit, & coegit dehonestare speciosa principia: aut in popinam ventremque ³¹⁷ proiectis, summa illis curarum fuit, quid essent, quid biberent. Adice incendia, ruinas, naufragia, lacerationes medicorum ossa ³¹⁸ viuis legentium, & totas in viscera manus demittentium, & ³¹⁹ non simplici dolore pudenda curantium. Post hæc exsilium. non fuit innocentior filius tuus, quàm Rutilius. Carcerem. non fuit sapientior, quàm Socrates. Voluntario vulnere transfixum pectus. non fuit sanctior quàm Cato. Cùm ista perspexeris, scies optimè cum his agi, quos natura, quia illos C hoc manebat vitæ ³²⁰ stipendium, citò in tutum recepit. Nihil est tam fallax, quàm vita humana: nihil tam insidiosum. non mehercule quisquam accepisset, nisi daretur insciis. Itaque si felicissimum est, non nasci: proximum puta, breuitate vitæ defunctos, citò in integrum restitui. Propone illud acerbissimum tibi tempus, quo Seianus patrem tuum clienti suo ³²¹ Satrio Secundo ³²² congiarium dedit. Irascebatur illi ob vnum aut alterum liberius dictum, quod tacitus ferre non potuerat, *Seianum in ceruices nostras* ³²³ nec imponi quidem, sed ascendere. Decernebatur illi statua in Pompeij teatro ponenda, quod exultum Cæsar reficiebat. Exclamauit Cordus, *Tunc verè theatrum perire*. Quis ergo non rumperetur, ³²⁴ supra cineres Cn. Pompeij constitui Seianum, & in monu-

gentia ex consilio perdidit, sed tulit suum. *Lego, & consilio perduxit: sine, perduxerit. Superflua certè sunt alia, & idem iterant, nisi placeat: promotebis, si libeat; nec illum interius diligentia & D consilio perduces, aut etiam reduces. Ita duo dicat, nec produci vitam, nec contrahi: & fixam esse fatalem metam. Piget referre variantes lectiones: Gruterum vide, & videbis me proximè ab eis ire.*

314. EVNI VI SVA.] Pinciani est. antea, vt sua: nec improbem si distinguas: Eunt, vt sua fata. Viam progrediuntur, quam fata pariter.

315. AGUNT OPVS.] Veteres Augurij; vel Auguria opus. *Lego, Actura opus suum fata, nobis. n. iunctim cum sequentibus.*

CAP. XXI. 316. CONSERVATVM.] *Mihi hæc bona. & arte laudat Metily pudicitiam, in vrbe parum castâ, in formâ illicitente, conseruatam. At non ita morbos potuisset euadere, nec id in eius manu vel cautela.*

CAP. XXII. 317. PROIECTIS.] *Scripti, per-*

coqui. *Non ego ambigam, quin fuerit, præcoquis. Aut, inquit, fera & fœda luxuria occupat; aut præcoquis, & in primis annis.*

318. VIVIS LEG.] *Quod mortuis de more fiebat. Itaque in eo ludit. vide De Benef. v. cap. XXI v. De Pronid. cap. 111.*

319. NON SIMPLICI.] *Nam partes ea nervosa, & nimis sensiles.*

320. STIPENDIVM.] *Tam dura merces huius militia.*

321. SATIO.] *In Tacito ita scribitur, at nostris libris Attio: utris verius? nec scio, nec refert.*

322. CONGIARIVM.] *Metaphora. Vt donum sollet in vino, oleo, pecuniâ dari; sic Seianus patrem tuum (& res nempe eius) elargitus Satrio.*

323. NEC IMPONI.] *Videtur sensus. nec à Principe quidem aut Senatu, quibus hoc ius, imponi Principem rebus Seianum: sed ipsum vasa, & astu ascendere.*

324. SUPRA CINERES.] *Quos cineres? ipsius Pompeij?*

mentis maximi imperatoris consecrari³²⁵ pessimum militem³²⁶ consecratur. Subscri-
ptio, & acerrimi³²⁷ canes, quos ille, ut sibi vni mansuetos, omnibus feros haberet,
³²⁸ sanguine humano pascebat, circūlatrare etiam hominem,³²⁹ & illum imparatum, in-
cipiunt. Quid faceret? si viuere vellet,³³⁰ Seianus rogandus erat: si mori,³³¹ filia. vter-
que inexorabilis: constituit filiam fallere. Vfus itaque balneo, & quo³³² plus impone-
ret, in cubiculum se quasi³³³ gustaturus contulit: & dimissis pueris, quædam per fene-
stram, ut videretur edisse, proiecit: à cenâ deinde, quasi iam satis in cubiculo edisset,
abstinuit: alteroq; die, & tertio idem fecit. Quarto, ipsâ infirmitate corporis faciebat
indiciū. Complexus itaque te: *Carissima*, inquit, *filia, & hoc vnum, totâ celatâ vitâ, iter*
*mortis ingressus sum, & iam*³³⁴ *medium ferè teneo. Reuocare me nec debes, nec potes. Atq; ita lu-*
men omne præcludi iussit, & se in tenebris condidit. Cognito consilio eius, publica vo-
luptas erat, quod è faucibus auidissimorum luporum educeretur præda. Accusatores,
Seiano auctore, adeunt consulum tribunalia: queruntur mori Cordum, interpellantes
quod coegerant. adeo illis Cordus videbatur effugere. Magna res erat in quæstione, an
335 *morte rei perderentur. dum deliberatur, dum accusatores iterum adeunt, ille se*
336 *absoluerat. Videtne, Marcia, quantæ iniquorum temporum vices ex inopinato in-*
337 *gruant? fies quod alicui tuorum mori necesse fuit? pænè*³³⁸ *non licuit. Præ-*
ter hoc, quod omne futurum incertum est, & ad deteriora certius: facilius ad superos
iter est, animis citò ab humanâ conuersatione dimissis. minus enim facis ponderisq;ue
traxerunt: antequam obducerentur, & altius terrena conciperent, liberati, leuiore ad ori-
ginem suam reuolant, & facilius, quicquid est illud, 339 *absoluti transfluunt. Nec vn-*
quam

Pompeij? nõ potest. nam ille alibi sepultus (in Aegypto)
& vix sepultus. Cineres ergo operis & theatri exuisti
quasi vel hoc indignum, statuum eius esse in reliquiis
operis Pompeiani. vel etiam, supra cineres, id est,
super defunctum Pompeium attolli: & eius loco, sus-
fici & status Seianum, quasi illo iam spreto.

325. PESSIMUM.] *Libri prisca, perfidum: as-*
sentior. Hoc ideo, quia fidem erga Principem, & eius
domum, minimè coluit: imò in extremo ipsum deie-
ctum, si fors voluisset, ibat. Hac contra militiæ sacra-
mentum & fidem, cuius ipse caput & exactor erat.

326. CONSECRATUR.] *Alia distinctio in iisdem:*
consecratur subscriptio. An confarcinatur, siue
comparatur, an cui in mente vox aptior?

327. CANES.] *Apud deis qui in canino hoc stu-*
dio, ut ille dicebat. Imitatio Ciceronis est, qui plus
semel Verrinos canes appellat, & qui eius tribunal
solent lambere.

328. SANGVINE HVM.] *Nam homines iis accu-*
sandos, damnandos, deuorandos (quod ad opes atti-
net) obicere solebat.

329. ET ILLVM IMP.] *Sic legito. Excusat au-*
tem obiter Crematium, quod citò visus despondere
animum: sed, inquit, nimirum imparatum inopina-
tiūque inuasent.

330. SEIANVS ROG.] *Quod honos & li-*
bertas vetabant.

331. FILIA.] *Quod per illius pietatem non pote-*
rat. & callidè eam laudas.

332. PLUS IMPON.] *Mirum in libris esse, quod*
postumum poneret: in aliis (ut meo) quod plus vi-
rium poneret. At vulgata mihi vera, & clara est.

333. GYSTATVRVS.] *A balneo ita solent, ouum*
aut mulsū leuiter sumere, vniibus reparandis. Is
autem sape gustus in cubiculo (disertè hic) non in
triclinio.

334. MEDIVM FERÈ.] *Plinius: Homini non*
ante septimum diem letalis inedia: durasse & vl-
tra vndecimum plerosq;ue certum est. Ergo qua-

tridui hoc iter, circa medium.

335. MORTE REI.] *Muretiana lectio. antea, an*
mortis rei perderentur: siue, ut alij, proderentur.
In meo est: an mortis rei reum perderent. Mureti
haud absone restituit: cui & vetus mea consonat, an
morte rei prohiberentur. Nam hæc (ne accuset) iux-

ta cum ipso semper cepimus. Hoc maluisse ab eo offen-
sūm, qui conciliatur ista cum Tacito. Nam iste anno
urbis DCCLXXVII. libro XV. Annalium, ita scribit:

Et quia Cornutus suâ manu ceciderat, actum de
premiis accusatorum abolendis, siquis maiestatis
postulatus, ante perfectum iudicium seipse vitâ
pruasset. Ibatūq; in eam sententiam, n̄ durius
contraq; morem suum, palam pro accusatori-
bus Cæsar. Sic delatores, genus hominum publi-
co exitio repertum, per præmia eliciebantur. Ergo
tunc hoc ita decretum, & res iam extra quæstionem
esse debebat in iudicio Cordiano. Quippe iste anno
post accusatus. Quid dicam? hæreo. nisi si tunc quidem
pro accusatoribus Cæsar, sed decretum Senatus non-
dum interpositū. Itaq; res inuidiosa iterū nunc tracta
in litem. An & Senecam parum intenti hæc scripserit?

certè Tacitus in hac re nihil tale. Ceterum sententiâ Se-
neca hic est, quæstionem an morte rei prohiberentur:
id est, liceret ne iis mori ita, ut salua bona & testamen-
ta essent? Quadruplicatores nolebant, & negabant, &
Consules adibant. Quo sensu & antè dixit: educer-
batur è faucibus auidissimorum luporum præda.

Verba emendationis nostra omnino firmanur à se-
quentibus istis: Fies quod alicui tuorum mori ne-
cesse fuit: pænè non licuit. Ex meo etiam scripto su-
prâ, haud absurdè fortasse: an mortis rei rem per-
derent. An opes tollerentur reis, necdum damnatis.

336. ABSOLVERAT.] *Ipsâ vitâ exuerat, & omni*
metu ac seruitute. In plenâ iam libertate erat, tabellâ
de se, à se latâ.

337. ALICVI TVORVM.] *Filio.*

338. NON LICUIT.] *Patri.*

CAP. XXIII. 339. ABSOLVTI TRANSFL.] *At*

A quam magnis ingeniis cara in corpore mora est. exire atque erumpere gestiunt, ægrè has angustias ferunt, vagi per omne sublime, & ³⁴² ex alto afflueti humana despicere. Inde est quod ³⁴¹ Plato clamat: *Sapientis animum totum in mortem prominere, hoc velle, hoc meditari, hac semper cupidine ferri ³⁴² in exteriora tendentem.* Quid tu, Marcia, cum videres senilem in iuvene prudentiam, victorem omnium voluptatum animum, emendatum, carentem vicio, diuitias sine auaritiâ, honores sine ambitione, voluptates sine luxuriâ appetentem, diu tibi putabas illum sospitem posse contingere? Quicquid ad summum peruenit, ad exitum ³⁴³ properat. Eripit se aufertque ex oculis perfecta virtus: nec vltimum tempus exspectant, quæ in primo maturauerunt. Ignis quod clarior fulsit, citius extinguitur: viuacior est, qui cum lentâ difficilique materiâ commissus, fumoque demersus, ex sordido lucet. eadem enim ³⁴⁴ detinet causa, quæ malignè alit. sic ingenia quod illustriora, ³⁴⁵ breuiora sunt. Nam vbi incremento locus non est, vicinus occasus est. Fabianus ait, quod nostri quoque parentes videre, puerum Romæ fuisse, staturâ ingentis viri: sed hic citò decessit, & moriturû breui nemo non prudens dixit. non poterat enim ad illam ætatem peruenire, quam præceperat. Ita est indicium imminētis exitij ³⁴⁶ maturitas, & appetit finis, vbi incrementa consumpta sunt. Incipe virtutibus illum, xxiv. non annis æstimare: satis diu vixit. pupillus relictus, sub tutorum curâ vsque ad decimumquartum annum fuit: sub matris custodiâ semper. cum haberet suos penates, relinquere tuos noluit. Adolecens staturâ, pulchritudine, cetero corporis robore castris natus, militiam recusauit, ne à te discederet. Computa, Marcia, quàm rarò liberos videant, quæ in diuersis domibus habitant: ³⁴⁷ cogita, tot illos perire annos matribus, & per sollicitudinem exigi, quibus filios in exercitu habent: scies multum patuisse hoc tempus, ex quo nihil perdidisti. Numquam à conspectu tuo recessit: sub oculis tuis studia formauit, excellentis ingenij, & æquaturi ³⁴⁸ auum, nisi obstetisset ³⁴⁹ verecundia, quæ multorum profectus silentio pressit. Adolecens rarissimæ formæ, in tam magnâ mulierum turbâ viros corruptentium, nullius spei se præbuit: & cum quarundam vsque xxv. ad tentandum peruenisset improbitas, erubuit, quasi peccasset, quod placuerat. Hac fan-

At veteres, obsoleti illitque: meus autem, obsoletum illitumque fluunt. An obsoletum illorumque effluunt: siue etiam cum aliis, obsoleti illotique transfluunt, eodem sensu. Platonium est, qui volebat animas corpori deditas, corporibus elapsas circum ipsam terram volitari, nec in caelestem locum, nisi multis post seculis, reuerti. Cicero in Sornio, Macrobius ibi, Plato ipse x. de Legib. atque alibi.

340. EX ALTO ASSVETI.] Nam è stellis & celo, quasi scintillas, decerpunt animas Stoici.

341. PLATO CLAMAT.] Vbi reperio similia equidem in Phedone. atque ibi Socrates: *ὡς μοι φαίνεται, ἰνquit, ἀνὴρ τὸ ὄντι ἐν φιλοσοφίᾳ διατρίψας τὸν βίον, ἀρρήτων μὲλλον ἄποθανεῖσθαι, καὶ ἐνελπίως ἐξ ἡμετέρας ἐπιβουλεύεται ἀγαθὰ, ἐπειδὴ ἀντιλήθησθαι.* xxvi. **D** Mihi videtur, vir qui reuera in studio sapientiae vitam posuerit, cum fiducia moriturus, plenus bonæ spei quod magna ibi præmia consequetur, cum obierit. *Et mox: Καθ' ἑαυτὸν γὰρ ὅσοι τυγχάνουσιν ὁρθῶς ἀπὸ βίου φιλοσοφίας, ληλυθέναι τοὺς ἄλλους, ὅτι ἐδὲν ἄλλο αὐτοὶ ἔπιτηδευομένη ἢ ἀποθνήσκουσιν τε καὶ τεθνήσκουσιν.* Nam qui rectè philosophandi studium amplexi sunt, hoc præcipuè operam dant, vt taciti atque aliis ignaris meditentur mori. *Iterumque postea: ὅτι τὸ ὄντι οἱ φιλοσοφούντες θανάτουσι:* quod reuera philosophantes in mortem propendunt. *Vide me 11. Manud. Diss. 11.*

342. IN EXTERIORA.] Cicero expressit è Platone: Animum inclusum in corpore, prominere foras, & ea quæ extra erunt contemplantem,

quam maximè se à corpore abstrahere.

343. PROPERAT.] Membrana omnes, propè est: vt nihil cuncter legere, ab exitu propè est, phrasi Tully, & ipsius Seneca.

344. DETINET CAUSSA.] Humor, & quod igni repugnat. Simile in ingenij, aut virtutibus: aliquid aduersum adnexum detinet, donec elucetetur.

345. EO BREVIORA.] Meus reiectâ voculâ, quod illustriora, breuia sunt. Corneliana frequens dictio.

346. MATVRITAS.] Plinius: Quippe cum Censorius Cato, vt ex oraculo aliquo prodident, senilem iuuentam præmaturæ mortis esse signû.

CAP. XXIV. 347. COGITA TOT ILLOS.] *Simile omnino solatium in Teletis Pythagorici fragmentis: Επειτα δὲ καὶ ἀποθνήσκοντος αὐτῆς γεραιῶν εὐρηθήσθαι, καὶ εὐατολοιδίου ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καὶ ἀρεσκόντος, καὶ ἠραρόντος, καὶ ἀφροσύνησαντος, καὶ ἀρεσκόντος γεροιδίου. Ἀλλ' εἰ ἐπὶ πᾶσι τοῖς τοῖς δυσκολαίσις, τί τοῖς γεραιῶσι ἀπολείψαις.* Deinde verò nec frui illo possis peregrinante, aut pro patriâ militante, item in legationem misso, sacris præfecto, ægrotante, seniore & decrepito iam facto. Quod si super his quoque omnibus ægrecis, quid tandem aniculis relinques? *Vititur & noster epist. lxxiii. & tangit supra in hac Consol. cap. xix.*

348. AVVM.] Cremutium.

349. VERECUNDIA.] Quâ factum vt nihil ederet, nec ingenij sui in publico faceret copiam.

sanctitate morum effecit, ut ³⁵⁰ puer admodum dignus sacerdotio videretur, maternâ A sine dubio suffragatione: sed ne mater quidem nisi pro bono candidato valuisset. Harum in contemplatione virtutum ³⁵¹ sic te gere, tamquam si nunc ille tibi magis vacet. Nunc nihil habet quo auocetur: nunquam tibi sollicitudini, numquam maiori erit. Quod vnum ex tam bono filio poteras dolere, doluisti: cetera exempta casibus, plena voluptatis, sunt si modò uti filio scis, si modò quid in illo pretiosissimum fuerit, intelligis. Imago dumtaxat filij tui periit, & effigies non simillima: ipse quidem æternus, meliorisque nunc status est, despoliatus oneribus alienis, & sibi relictus. Hæc quæ vides ossa circumuoluta neruis, & obductam cutem, vultumque, & ministras manus, & cetera quibus inuoluti sumus, ³⁵² vincula animorum tenebræque sunt. Obruitur his animus, offuscatur, inficitur, arcetur à veris & suis, in falsa coniectus: omne illi cum hæc carne graui certamen est, ne abstrahatur & sidat: nititur ³⁵³ illò, vnde dimissus est: ibi illum æterna requies manet, è confusis crassisque pura & liquida visentem.

XXV. Proinde non est quòd ad sepulcrum filij tui curras. pessima eius, & ipsi molestissima B istic iacent, ossa cineresque: non magis illius partes, quam vestes, aliaque tegumenta corporum. Integer ille, nihilque in terris relinquens, fugit, & totus excessit: paullumque supra nos commoratus, dum expurgatur, & inhærentia vitia situmque omnis mortalis æui excutit, deinde ad excelsa sublatus, inter felices currit animas, excipitque illū ³⁵⁴ cœtus sacer, Scipiones, Catonesque, utique contemptores vitæ, & mortis beneficio liberi. Parens tuus, Marcia, illic nepotem suum, quamquam illic omnibus omne cognatum est, applicat sibi, nouâ luce gaudentem, & vicinorum siderum meatus docet: nec ex coniecturis, sed omnium ex vero peritus, in ³⁵⁵ arcana naturæ libens ducit. Utque ignotarum vrbium monstrator, hospiti gratus est: ita sciscitanti cælestium causas, domesticus interpres. In profunda terrarum ³⁵⁶ permittere aciem iuuat: delectat enim ex alto relicta respicere. Sic itaque, Marcia, te gere, tamquam sub oculis patris filiique posita, non illorum quos noueras, sed tanto excellentiorum, & in summo locatorum: erubescere quicquam humile aut vulgare, & mutatos in melius tuos flere. In æterna rerum per vasta & libera spatia demissos, non illos interfusa maria discludunt, nec altitudo montium, aut imæ valles, aut incerta vada Syrtium. ³⁵⁷ tramites omnia plani, & ex facili mobiles, & expediti, & inuicem peruij sunt, intermixtique sideribus. Puta itaque ex illâ arce C cælesti patrem tuum, Marcia, cui tantum apud te auctoritatis erat, quantum tibi apud filium tuum, non illo ingenio, quo ciuilia bella defleuit, quo ³⁵⁸ proscribentes in æternum

350. PVER ADMODVM.] *A ritu veteri, quo & adolescentes præcipuis sacerdotis ornati. Linius xxx-111. Q. Fabius Maximus Augur mortuus est, admodum adolescens. Libro XLII. In Fuluij locum Pontificis, Cn. Domitius, opido adolescens, sacerdos lectus. Ostendit tamen minus crebro factum, libro XXI. Augur creatus Ti. Sempronius Græchus admodum adolescens, quod tunc perarum in mandandis sacerdotis erat. Sed eâ notâ indicat, percrebrum suo ævo fuisse, quod & Tacitus: Nobiles adolescentulos autis ac paternis sacerdotis recoluit.*

351. SIC TE GERE.] *Libri damnant, qui filium gere, aut geri, consensu. Scribendum: filio iungere. Hac meditatione, inquit, adesto & iunge te filio, qui nunc liber tibi vacat. Hoc paullo post dicit, uti filio.*

352. VINCULA ANIMORVM.] *Inter alios Theophrastus pulchre: Corpus Greci δ'εὐαε dicunt, tanquam in eo anima δ'εὐαε, hoc est illigata sit, præter suam naturam. Nihil enim vi retinetur in eo, ubi esse natum est, aut vinciri debet. ideoque & vocabulo à Vi deducto Vitam nominarunt, φλοῦ & ἄρ' τῆς βίης. Plura addit, dignissima lectu, in Stobei Serm. CXIX. Vide & Macrobius 1. in Somn. Scip. cap. x.*

353. ILLÒ, VNDE.] *In calum.*

CAP. XXV. 354. COETVS SACER.] *Nam ibi scilicet heroum meliorumq; animarum sedes. Lycæus:*

Quodq; patet terras inter, lunæq; meatus, Semidei manes habitant. quos ignea virtus Iunocuos vitâ, patientes atheris imi Fecit, & æternos animam collegit in orbes.

Dogma à Pythagorâ ortum, afferente: Mercurium τρωϊκῶν ἑστῶν, quæstorem & ductorem esse animarum. ex iis puras ducere ad superaloca, impuras minimè, neque iis, neque inter se, misceri, sed vinculis à Furijs adstringi. Esse & ipsum Aërem animarum plenum, atque has existimari Heroas & Dæmonas. Nos plenius Physiolog.

III. Dissert. XIII.

355. ARCANA NATVRÆ.] *Vide Consol. ad Polyb. cap. LXXVII.*

356. PERMITTERE.] *Longè & liberè mittere.*

357. TRAMITES OMNIA.] *Legem omnium, nempe animarum: quas vult liberè in æthere ferri, & quaquauerfus commeari. Meo tamen libro tramites, abest. Positæ &, omnia plani, ἐδδωννῶς, dicit.*

CAP. XXVI. 358. PROSCRIBENTES.] *Triumuitros.*

A num ³⁵⁹ ipse proscripsit, sed tanto clariore, quanto est ipse sublimior, dicere: *Cur te filia tam longa tenet agritudo? Cur in tantâ veri ignorantia versaris, ut inique actam iudices cum filio tuo, quod ³⁶⁰ in tadium versus vitæ, ipse ad maiores se recepit suos? Nescis quantis fortuna procellis disturbet omnia? quam nullis benignam facile se præstiterit, nisi qui minimum cum illâ contraxerant? Regesne tibi nominem felicissimos futuros, si maturius illos mors instantibus subtraxisset malis? An Romanos duces, quorum nihil magnitudini deerit, si aliquid ³⁶¹ ætati detraxeris? an nobilissimos viros clarissimosque ad ictum militaris gladij compositâ ceruice formatos? Respice ³⁶² patrem atque ³⁶³ avum tuum. Ille in alieni percussoris venit arbitrium. Ego nihil in me cuiquam permisi, & cibo prohibitus ostendi, quam ³⁶⁴ magno animo scripsissem. Cur in domo nostra diutissime lugetur, qui felicissime moritur? Comus in unum omnes, videmusque vos aliâ nocte circumdari. Nil apud vos, ut putatis, optabile, nil excelsum, nil splendidum; sed humilia cuncta, & graua, & anxia, & quotam partem luminis nostri cernentia? Quid dicam, nulla hic arma mutuis furere concursibus, nec classes classibus frangi, nec parricidia ³⁶⁵ aut fingi, aut cogitari, nec fora litibus strepere ³⁶⁶ dies perpetuos: nihil in obscuro, detectas mentes, & aperta præcordia, & in publico medioque vitam, & omnis aui prospectum, ³⁶⁷ euentumque? Iuuabat unius seculi me fata componere, in parte vltimâ mundi, & inter paucissimos gesta: tot secula, tot ætatum contextum & seriem, quicquid annorum est, licet visere. licet surrectura, licet ruituræ regna prospicere, & magnarum urbium lapsus, & maris nouos cursus. Nam si potest tibi solatio esse ³⁶⁸ desiderij tui commune fatum, nihil quo stat loco stabit. omnia sternet, abducetque secum vetustas: nec hominibus solum (quota enim ista sortuita potentia portio est?) sed locis, sed regionibus, sed mundi partibus ludet: tot supprimet montes, & alibi rupes in altum nouas exprimet: maria sorbebit, flumina auertet: & commercio gentium rupto, societatem generis humani cætusque dissoluet. Alibi ³⁶⁹ hiatibus vastis subducet vrbes, tremoribus quatiet, & ex infimo pestilentes halitus mitret, & ³⁷⁰ inundationibus, quicquid habitatur, obducat: necabitque omne animal orbe submerso, & ignibus vastis torrebit incenditque mortalia. Et cum tempus aduenerit, quo se mundus renouaturus exstinguat, viribus ista se suis cedent, & sidera sideribus incurrēt, & omni flagrantem materiam, vno igne, quicquid nunc ³⁷¹ ex disposito lucet, ardebit. ³⁷² Nos quoque felices anime, & æterna sortita, cum Deo visum erit iterum ista moliri, labentibus cunctis, & ipsi parua ruine ingentis accessio, in antiqua elementa vertemur. Felicem filium tuum, Marcia, qui ista iam nouit.*

359. IPSE PROSCRIPSIT.] In tabulis Aeni expojuit, fama an infamie posterorum.

360. IN TADIUM.] Aiqui nullum tadium, nec tale anteâ tetigit. Meo libro hæc omnia absunt, scribiturque: quod ipse ad maiores. quomodo & in quibusdam Pinciani. Nec valde reuocem: nisi quod alij tamen manuscripti vindicant, produuntque: quod in te domus status in te ipse ad maiores. Si germana, scribam: quod sine tædio, satur vitæ, ipse ad: proximè sanè ad chirographos.

361. ÆTATI DETRAX.] Si citius mortui, ut Scipio prior, Marius, Pompeius.

362. PATREM.] Me Crenutium.

D 363. AVVM.] Quem paternum, an maternum? Suspicio autem civilis bello, aut proscriptione periisse, ex eo quod nescit.

364. MAGNO ANIMO.] Erasmus edidit: quàm magno me iuuat animo scripsisse, & consentiant plerique scripti. Mens, quàm magno mequam iuuaci animo. Ex quibus fecerim: quàm magno, neque viuaci, animo. Ostendi, inquit, alto animo, nec vitæ cupido, me scripsisse. Nam viuacem, hic ita interpretet. Siquis etiam malet, legito: quàm magno mea, quàm viuaci animo: aduersâ planè mente, id esset, quàm vegeto & vidente animo.

365. AUT FINGI.] Parari, strui.

366. DIES PERP.] Fortasse, die perpetuo.

367. EVENTVMQUE.] Alij venientiumque, meus, venientiaque. sed aut vulgatum verum est, aut euentaque.

368. DESIDERII TVI.] Sic legendum, è melioribus libris. Sententia: si hoc te solari potest, quod sicut tu filium desideras; ita alij talia aut alia.

369. HIATIBVS.] Mei, montibus. an non motibus, ut ad terra motionem spectet?

370. IN VINDICATIONIBVS.] Hæc è physiologiâ Stoicâ: qui aquis, & ignibus denique mundum perdunt: sed renouandum & suscitandum.

371. EX DISPOSITO.] Partibus, & ordine.

372. NOS QVOQUE.] Ex hac clausulâ vides animarum immortalitatem destrui, & longæuas ab eo, sed non ad præteritum, statui. Stoici variabant, & quidam, sapientum dumtaxat animas perennare: alij, ut Cleanthes, ἀθάνατος ἄνθρωπος ἕως ἂν ἀποθάνῃ: quod interpres reddidit, omnes perdurare, donec calore destituantur. Valde contra mentem viri: qui dictum, quod hic Seneca, voluit, omnes manere vsque ad mundi conflagrationem. Nos ista vbertim in Physiologiâ.

L. AN-